

Днес в броя

Гостува ни д-р Цветелина Петкова, директор на Превантивно-информационния център по проблемите на наркоманиите – София

Стр. 10

Стр. 11

Проф. Христо Пимпирев, носител на наградата „Питагор“ в категорията „Комуникация на науката“: „За да има наука, трябва да има млади хора, които да са запалени по изследователската работа и да се интересуват от научните постижения в света, в България“

Стр. 12 – 13

Андрей Петров, изпълнителен директор на Българския футболен съюз: „За нас ученическият футбол е инвестиция в бъдещето. Не само на футболната игра, но и на младите поколения, за да водят здравословен начин на живот и да изграждат у себе си позитивните качества, на които спортът учи“

Българска академия на науките
www.bas.bg

Силата на информацията

®

АЗ·БУКИ

Четете ни на www.azbuki.bg

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Вестникът е правопреемник на първото официално издание на Министерството на просвещението – „Училищен преглед“ – 1896 г.

Брой 9 (1754) 5 - 11 март 2026 г. Година XXXV. Под името „Аз-буки“ вестникът излиза от 10 април 1991 г. Цена 1,10 € / 2,15 лв.

Снимка Оштина Радомир

Възпитаници на образователните институции в Радомир се включват в общоградското шествие за Националния празник – 3 март, и както на стотици места в страната поднасят цветя на паметниците на борците за свободна България

„Аз-буки“ организира уебинар за работа със ScholarOne Manuscripts

Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“ организира уебинар на тема „ScholarOne Manuscripts: от регистрация до успешно публикуване“, насочен към млади учени, докторанти и изследователи, които подават и рецензират научни статии чрез платформата ScholarOne Manuscripts.

Целта на обучението е да подпомогне авторите и рецензентите

в практическата работа със системата и да улесни комуникацията с редакционните екипи на научните списания.

В рамките на 60 минути участниците ще получат конкретни насоки за създаване на регистрация, подаване

на ръкопис, проследяване статуса на публикацията, изпращане на коригирана версия и подготовка на отговор до рецензентите.

Ще бъдат разяснени и процедурите по приемане или отказ на покана за рецензиране, както и попълването на необходимите формуляри при изготвяне на рецензия.

Лектор на уебинара ще бъде д-р Савина Кирилова от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ – консултант по наукометрия към НИОН „Аз-буки“ и научен редактор на списание „Обучение по природни науки и върхови технологии“. Тя ще представи системата както от позицията на автор, така и от тази на редактор и рецензент.

Обучението ще се проведе на 12 март 2026 г. (четвъртък) от 14:00 ч. онлайн чрез платформата Microsoft Teams. Участието е безплатно и не изисква предварителна регистрация.

С инициативата Издателството продължава последователната си политика за подкрепа на научната общност, повишаване качеството на публикационния процес и утвърждаване на добрите практики в научното публикуване.

ScholarOne Manuscripts е водеща платформа за онлайн управление на научни публикации, използвана от издателства и научни дружества по целия свят. Платформата оптимизира процеса на подаване, рецензиране и публикуване на статии, като осигурява ефективност, прозрачност и високо качество на публикациите. АЗ·БУКИ

Повече млади жени избират науката

Изследователите трябва да бъдат водени от любопитство, а не от материален интерес, казва председателят на БАН чл.-кор. Евелина Славчева

Стела МАРИНОВА

„По отношение на прилива на млади хора, които искат да се занимават с наука, в Българската академия на науките има лек превес на младите жени учени“, казва пред „Аз-буки“ председателят на БАН чл.-кор. Евелина Славчева.

По думите ѝ се наблюдава и разлика в ролите, които жените и мъжете имат при правенето на наука. „Когато става въпрос за участие в научни конференции и форуми, като че ли преобладават женските участия, а ако говорим за

по-стратегически занимания, мъжете като че ли са малко по-силни“, споделя чл.-кор. Славчева.

Посочва, че за мотивацията на жените роля имат инициативи като Програмата на L'Oréal и ЮНЕСКО „За жените в науката“, съвместната инициатива на БАН със Сдружение „Дамски форум“ за подпомагане на жени, желаещи да се занимават с наука и с бизнес, както и предстояща инициатива с посолството на Австрия. Затова по думите ѝ е хубаво да има повече такива събития. Това е и един от начините повече жени да се насочат към науката.

„В Българската академия на науките

има балансирано съотношение между мъже и жени в по-високите академични длъжности“, отбелязва още чл.-кор. Евелина Славчева.

Тя подчертава, че не прави разлика между хората, занимаващи се с наука, по техния пол. Най-важно е доколко науката е в сърцата им. „За мен е важно човекът, който се занимава с наука, да има любопитство и интерес, да знае, че това е сфера, в която резултатите идват бавно, с натрупване, и да има ценностна система, в която материалното не е на първо място“, посочва председателят на Академията.

На стр. 2

Столичното 51. СУ посреща преподаватели по природни науки

Учители от страната отново имат възможност да представят своя опит и да обменят добри практики, идеи, техники и методики в обучението в рамките на петото издание на Националната училищна конференция „Споделени педагогически практики в преподаването на природни науки“.

Превърналият се в традиция годишни срещи на преподаватели по биология и здравно образование, химия и опазване на околната среда, физика и астрономия, човекът и природата, информатика и информационни технологии и география се организират от столичното 51. СУ „Елисавета Багряна“. Събитието се провежда под патронажа на Министерството на образованието и науката.

Национално издателство „Аз-буки“ е медиен партньор на конференцията.

Целта е да се популяризират множество добри практики, които вече съществуват, като участниците имат възможност да представят пред колеги от цялата страна своя опит, инструментариум, техники за стимулиране на интереса и креативността на учениците.

Ще бъдат показани нестандартни подходи, ще се обсъждат алтернативни канали на комуникация, нови техники за преподаване в интерактивна учебна среда.

Участниците във форума ще получат сборник с всички споделени педагогически практики. При желание от страна на участниците ще бъдат издадени удостоверения с кредити.

„Образованието е жив процес – то се ражда в споделянето, развива се чрез вдъхновението и оставя трайна следа, когато учители учат заедно. В този дух 51. СУ продължава своята мисия да създава пространство за професионален диалог, обмен на идеи и утвърждаване на добри педагогически практики, които превръщат знанието в преживяване, а ученето – в път към развитие“, отбелязват организаторите.

Двудневната конференция ще се проведе на 20 и 21 март 2026 г. в 51. СУ „Елисавета Багряна“. Участието изисква регистрация до 9 март като гост или участник със споделяне на педагогическа практика. Капацитетът на конференцията е 150 участници и регистрационната форма ще бъде затворена при неговото достигане.

Повече информация е достъпна на интернет страницата на конференцията. **АЗ-БУКИ**

Снимка Архив 51. СУ

Снимка БТА

Над 500 ученици, облечени в бели и червени тениски, направиха „жива мартеница“ на централния площад във Видин. Стотици самодейци, граждани, деца, ученици и възрастни от община Видин се включиха и в изплитането на най-дългата мартеница – 33 км 94 метра и 88 см. Община Видин ще кандидатства за нов рекорд на Гинес. Предишният от близо 17 км също принадлежи на видинчани и е поставен през 2015 г.

Улеснението на достъпа по „Хоризонт Европа“ е приоритет

Следващата европейска програма за научни изследвания ще се изпълнява за периода 2028 – 2034 г.

„Достъпността и привлекателността за всички научни общности в Съюза остават основните приоритети за следващата европейска програма за научни изследвания „Хоризонт Европа“. Това каза министърът на образованието и науката проф. Сергей Игнатов пред участниците в Съвета на министрите по конкурентоспособност (научни изследвания) в Брюксел, съобщава Пресцентърът на МОН.

На заседанието са обсъдени критичните въпроси за постигането на напредък в преговорите по „Хоризонт Европа“ за периода 2028 – 2034 г.

Проф. Игнатов призова за опростяване на процедурите и избягване на административната тежест за кандидатите и бенефициерите по Програмата.

Той подчерта нуждата от приобщаващ подход, включително в управлението на Европейския научноизследователски съвет (European Research Council) и Европейския съвет за иновации (European Innovation Council).

Министър Игнатов призова за реформиране на дър-

жавните корекционни коефициенти по Действия „Мария Склодовска-Кюри“ (Marie-Sklodowska Curie Actions) и за започване на преговорите по мерките за „Разширяване на участието“ (Widening Participation).

Министрите одобриха общия подход по предложението за Изследователския фонд за въглища и стомана с цел удължаването му до края на 2034 г. с годишен бюджет от 120 млн. евро. От тях около 27% са за изследвания в областта на въглищата, а близо 73% – на стоманата.

Министър Сергей Игнатов участва и в неформалните дебати, организирани от Кипърското председателство на Съвета на ЕС, в които министрите обсъдиха международното сътрудничество по „Хоризонт Европа“ в настоящия геополитически контекст. Той проведе кратка среща и с комисаря за стартиращи предприятия, научни изследвания и иновации Екатерина Захариева, пред която заяви нуждата от приобщаващ подход и по-нататъшно опростяване в „Хоризонт Европа“. **АЗ-БУКИ**

Повече млади жени избират...

От стр. 1

Допълва, че за привличането на повече млади хора към науката е важно още от университета те да имат контакт с научните организации и лабораториите на институти на БАН. „За това помагат програми като „Студентски практики“ и програмите за млади учени, които са един от начините да се направи професионално ориентиране на хората към науката. Инициативите на Кариерния център към Центъра за обучение на БАН също показват възможностите за кариерно развитие в областта на науката“, посочва председателят на Академията.

Отбелязва, че в областта на науката през последните години са настъпили положителни промени, които са основно свързани с обновяването на материалната база и закупуването на модерна апаратура. Все още обаче липсва пряката връзка с индустрията.

„Необходимо е да има приоритетни области, които да се налагат от държавата, и да се насърчава развитието на определена индустриална сфера с

високотехнологични продукти. А към нас да пристигат искания за разработка на продукти, вместо да се очаква единствено ние да предлагаме разработени“, смята чл.-кор. Славчева.

Желанието ѝ е бизнесът и представителите на научните среди да работят по съвместни проекти и разработки. Бизнесът да има заявка или проблем и съответно да участва солидарно в разработването на изделията или решаването на проблема с помощта на учениците.

„За да стигне до производство даден продукт, има един проблемен етап. В лабораторията той може да се развие до определено ниво, да се докажат характеристики. Но за да стане технология, трябва друг тип машини, производство и инвестиция, за да може пилотно да стане малко серийно производство, а след това да говорим и за масово производство“, разяснява председателят на БАН.

Отбелязва, че възможност за директни контакти е и новата страница на Единния център за иновации на Българската академия на науките.

България – това сме ние

Ралица ГОСПОДИНОВА

Със спектакъл под мотото „България – това сме ние“ децата от четвърта група „Калинка“ към ДГ „Знаме на мира“ – Белене, отбелязаха Националния празник на страната ни.

„Децата с много старание и ентузиазъм изпълниха стихчета, песни и танци, посветени на свободата. Малките родолюбци рецитираха с чувство, пяха вдъхновено и танцуваха с усмивки. Припомниха ни колко е важно да пазим в сърцата си любовта към България“, съобщава за „Аз-буки“ директорката Стефка Георгиева.

Тя благодари на учителките им – Росица Добранчева и Деница Иванова, на музикалния ръководител Миглена Драшанска, на Цветана Врайкова – ръководител на клуб за народни танци, както и на Анна-Мария Иванова за хореографията на един от танците. Подари на бъдещите първокласници две книжки, от които с помощта на учителките си ще научат още много неща за България.

Децата получиха много аплодисменти от своите родители, баби и дядовци, каки и батковци, по-малки братчета и сестричета, както и от кмета Милен Дулев, Виктория Любенова – старши счетоводител „Образование“, и учителката им Стела Личева, която бе сред гостите вече като пенсионер.

Обмислят салоните в училищата да не затварят след часовете

Идеята е да бъдат използвани за занимания и тренировки на подрастващите в извънучебно време

Салоните в училищата да останат отворени след учебните часове и да бъдат достъпни за децата от спортните клубове. Тази идея обсъди съветникът на премиера по въпросите на младежта и спорта Димитър Бербаков с министъра на образованието и науката проф. Сергей Игнатов. Дватама разговаряха за развитието на масовия спорт сред деца и ученици, съобщава правителствената информационна служба.

„Инвестицията в спорт за децата е инвестиция в тяхното здраве – напомни Бербаков. – Интегрирането на училищните салони е „липсващото звено“ и възможното решение на много проблеми, свързани с това къде да тренират децата.“

Близо 2000 училища в страната имат физкултурни салони. Наличните помещения за спорт остават затворени след последния училищен звънец. Те могат да бъдат използвани за спортни занимания и тренировки на подрастващите в извънучебно време.

Достъпът на спортни клубове до физкултурните салони може да става с договор между училището и

съответната община или лицензирана спортна федерация. Така ще се осигурят възможности тренинги и специалисти да работят с деца в извънучебно време и ще се стимулира масовият спорт.

Повече деца ще имат достъп до различни видове спорт, без да се налага да пътуват и родителите да се ангажират с допълнителна логистика.

Министерството на образованието и науката продължава и реализирането на програмата „Изграждане и основен ремонт на спортни площадки и физкултурни салони в държавните и общинските училища“ за периода 2024 – 2027 г. По нея е одобрено финансирането на близо 170 проекта за строителство на нови училищни физкултурни салони или цялостен ремонт на съществуващи, от които 45 вече са приключили.

По програмата се финансират и изграждане и основен ремонт на открити спортни площадки в училища. Одобрените проекти са 376, от тях 225 са готови. **АЗБУКИ**

Министърът на образованието и науката проф. Сергей Игнатов се среща със съветника на премиера по въпросите на младежта и спорта Димитър Бербаков

Снимка Олег Попов

В университетите се поставят основите на обществения живот

„Отстоявайте автономията и независимостта – както Вашата, така и тази на университетите.“ С тези думи се обърна министърът на образованието и науката проф. Сергей Игнатов към участниците в Общото събрание на Националното представителство на студентските съвети в Република България. Форумът е най-висшият орган на организацията, съобщава Пресцентърът на МОН.

Той поставя финал на мандат 2024 – 2026 г. и очертава посока на развитие на студентското представителство за периода 2026 – 2028 г.

„В университетите се поставят основите на обществен живот на страната. Дори можем да кажем, че състоянието на обществото зависи от активността на университетите и на младите хора в тях“, каза проф. Сергей Игнатов.

По думите му общественият живот във висшите училища е дори по-важен от образованието в тях. „Част от смисъла да бъдеш в университет, е да имаш тази гражданска активност и да бъдеш част от едно цяло“, подчерта той и допълни, че защитата на университетската автономия е най-важният дългосрочен приоритет.

Проф. Игнатов допълни, че винаги се е стремил да има активен диалог с тях – както като университетски преподавател, така и като министър. „По време на

предходния ми мандат заедно с НПСС организирахме редица дискусии в цялата страна и предложенията от тях залегнаха в най-големите законодателни промени в системата. Така че всички знакови реформи сме правили заедно и в активен диалог“, каза още той.

След проведената изборна процедура делегатите избраха за нов мандат Ангел Стойков – докторант, съобщават от НПСС. Той благодари за доверието и подчерта, че през изминалия мандат са поставени основите на важни структурни и стратегически промени, които предстои да бъдат надградени. Той заяви готовност НПСС да продължи да бъде активен генератор на политики във висшето образование, да отстоява социалното измерение на студентската общност и да работи за модернизация и дигитализация на процесите в синхрон с европейските тенденции. **АЗБУКИ**

Ангел Стойков

Кампания на Института за български език – БАН и в „Аз-буки“

Обидна дума ли е циганин

Цветелина ГЕОРГИЕВА*

През последни десетилетия се налага мнението, че думата *циганин* звучи обидно за представителите на този етнос и е политически коректно да се използва само названието *ром*. Какво казват лексикографите по въпроса дали *циганин* е обидна дума?

В наши и в чужди речници няма бележка за означаване на негативна окраска на думата *циганин*, което е доказателство не само за липсата на оскърбителна конотация, но и за единомислието на лексикографите. При подробно тълкуване на думата *циганин* се обособяват следните значения: **1.** Човек от скитническа общност от индийски произход, пръсната в различни държави, който има неустановен начин на живот и говори индоевропейски език; ром; **2.** Представител от тази общност, който често променя своето местоживее, води бохемски начин на живот и (главно) в миналото се е препитавал с плетене и продаване на кошници, с калайдисване на съдове, коване на желязо и др.; ром; **3. Прен.** Човек, който има физическа прилика с представител от тази общност (черен и/или дрипав, неспретнат); **4. Прен. Разг.** Човек, който лъже, маме, краде. За отбелязване е, че само в преките си значения думата *циганин* има за синоним *ром*. В преносните значения са изведени типични черти, които се приемат за осъдителни, **но чрез тях не се назовават цигани/роми**. И при преносните значения няма маркер „обидно“, „презрително“ и под., каквито има при жаргонните думи *мангал*, *мангасар*.

Циганин може да звучи обидно, но в определен контекст (а с това се занимава прагматиката като наука) – ако се произнася с определена интонация и сила на гласа. Обидни са и съчетанията *мръсни цигани/роми*, *крадливи цигани/роми*, но тук негативната оценка произтича и от значението на прилагателното име.

*Д-р Цветелина Георгиева е доцент в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ към Българската академия на науките.

Строи се ново основно школо в „Студентски град“

Започва изграждането на първото общинско училище в столичния ж.к. „Студентски град“. То ще бъде основно и в него ще могат да се обучават 573 ученици от подготвителни групи до VII клас, разпределени в 24 паралелки.

Проектът е на стойност 10 млн. евро без ДДС, съобщават от „Московска“ 33. МОН участва както с предоставянето на терена, така и с осигурено финансиране в размер на над 3,8 млн. евро по държавната програма за строеж и разширяване на ясли, детски градини и училища. Останалите средства се предоставят от Столична община, посочват от Пресцентъра на МОН.

Модерният учебен корпус ще бъде изграден върху терен от 4,6 дка. Пространствата са проектирани така, че да осигуряват ефективна организация на учебния процес и подходящи условия за обучение във всеки етап.

Двортното пространство включва футболно игрище, комбинирани площадки за волейбол и баскетбол, писта за бягане, зони за тенис на маса и фитнес на открито, както и озеленяване. Предвидени са алеи, кътове за отдих, места за паркиране на автомобили и велосипеди.

Предвижда се училището да бъде завършено за срок около две години.

Изграждането на новото училище е част от усилията на Столична община за осигуряване на достатъчно места и преминаване към едносменен режим на обучение. В момента в София се изграждат 7 разширения с нови корпуси на училищни сгради в районите „Триадница“, „Студентски“, „Възраждане“, „Витоша“ и други.

В Район „Студентски“ се подготвя също и проект за още едно ново училище в „Студентски град“. В момента в района завършва и оборудването на разширението на 55. СУ „Петко Каравелов“. **АЗБУКИ**

55 години = на безкрайност от възможности

ППМГ „Академик Никола Обрешков“ в Бургас отбелязва празника с богата програма

Дона МИТЕВА

Профилираната природо-математическа гимназия „Академик Никола Обрешков“ – Бургас, ще отбележи своята 55-годишнина през март с богата програма. Ученици и учители ще представят поредица от образователни инициативи, изложби, състезания, спектакли и работилници, с които ще демонстрират духа и постиженията на гимназията.

Бургаското учебно заведение е в челната петица на математическите гимназии в страната, с гордост отбелязва директорката Милена Андонова.

„Петдесет и пет години са и много, и малко – смята тя. – Много, защото зад това число стоят поколения учители и ученици, хиляди успехи, спечелени състезания и олимпиади, мечти, които са намерили своята реализация. Това е време, в което едно училище изгражда традиции, авторитет и дух. Малко, защото за институция с мисия като нашата 55 години са само началото. Те са здрава основа, върху която продължаваме да надграждаме. Всеки нов випуск носи нова енергия, нови върхове и нови поводи за гордост.“ По думите ѝ успехът на ППМГ „Акад. Никола Обрешков“ не се измерва само в години, а в постоянството училището да бъде място за умни, мотивирани и амбициозни млади хора, вдъхновявани от висококвалифицирани и всеотдайни учители – хора, които не просто преподават, а създават бъдеще.

„За нас 55 години са доказателство, че сме на правилния път, и обещание, че най-доброто предстои“, казва Андонова.

В програмата за отбелязване на годишнината са включени още тематични презентации, изработване на постери, поетична изложба и инициативата „Наука в действие – творчество и познание на ученици“. Ученици, преподаватели и гости ще се насладят на музикално-поетичния рецитал „Поетите“ и на театралната миниатюра „Радини вълнения“.

Снимка Архив ППМГ

Учениците с гордост застават зад името на своята гимназия

Снимка БНР – Бургас

Милена Андонова, директор на ППМГ „Акад. Никола Обрешков“

55-годишнината няма да бъде еднодневен празник, а истински фестивал на знанието, таланта и ученическият дух, убедени са всички. В рамките на годишнината ще се проведе и традиционното математическо състезание „Академик Никола Обрешков“. Част от програмата са и конкурси за есе, рисунка, комикс, дигитално творчество и др.

Специално място заемат демонстрациите на леготика и спортните срещи по волейбол.

Празничните прояви включват и благотворителна инициатива в подкрепа на Дневния

център за деца с увреждания в град Средец. Обявен е и конкурс за комикс.

„Този конкурс със сигурност е един от най-ярките примери за новото мислене, защото съчетава изкуство, дигитална култура и личния поглед на учениците към училищния живот“, казва събеседничката ми. Допълва, че най-нестандартна е цялостната идея, че празникът се създава от самите ученици. Те са неговите автори, участници и вдъхновение.

„За нас тази програма не е просто календар от прояви – тя е жива картина на духа на ППМГ: училище за таланти, иноватори и победители“, обобщава Андонова.

Тя подчертава, че Математическата, както всички я знаят, е едно от най-желаните училища от бургаските ученици и обикновено в паралелките в VIII клас се влиза с най-висок минимален бал.

Гимназията се нарежда в челните позиции на класациите по всички изпити от националните външни оценявания и държавните зрелостни изпити на национално ниво. Трудно е да се изброят всички успехи на ученици и учители, както и класиранията в национален мащаб, макар в гимназията да се поддържа

точна статистика за това.

Темата за трансформирането на математическите гимназии в специализирани училища с прием от V до XII клас, предложена от МОН, вълнува целия екип на гимназията успоредно с празничните прояви. Според директора тя е стратегическа и изключително важна, защото засяга бъдещето на математическото образование в България.

За нея предложението има безспорни предимства. „И сега по-ранният прием дава възможност талантливите деца да бъдат открити навреме и да се развиват целенасочено в среда, която ги стимулира. Така се изгражда устойчива подготовка в дългосрочен план, създава се приемственост между прогимназиален и гимназиален етап и се формират силни училищни общности – посочва тя. – За училища като ППМГ „Акад. Никола Обрешков“ това означава по-ранно изграждане на интерес към науката, към състезателната математика и към високите постижения.“

Знае, че ще има и предизвикателства. „Необходимо е да се разработи добре обмислен училищен учебен план, да се изберат най-подходящите предмети за специализирана подготовка, разбира се, да се стъпи на нов рамков учебен план“, казва Андонова. Тя смята, че този модел няма да ограничи достъпа на ученици, които откриват своя талант на по-късен етап, защото математическите гимназии винаги са били място за възможност и за седмокласниците. Това ще се запази и при положение че ще станат специализирани.

„Ако това се случи, трансформацията може да бъде голяма крачка напред за развитието на природо-математическото образование и за подготовката на бъдещите учени, инженери и иноватори на България“, подчертава тя.

Събитията по отбелязването на 55-ата годишнина на гимназията започват след броени дни и гарантират емоции и преживявания, които ще се коментират и помнят дълго.

Още за успехите на възпитаниците на ППМГ „Акад. Никола Обрешков“ на стр. 9

Нов STEM център „Дигитален шеф“ отваря врати в ПГТ „Проф. д-р Асен Златаров“ – Варна

На 5 март 2026 г. Професионалната гимназия по туризъм „Проф. д-р Асен Златаров“ – Варна, ще отвори вратите на реализиран мащабен проект за изграждане на модерна STEM среда под наименованието „Дигитален шеф“. Центърът е създаден по процедура BG-RRP-1.015 „Училищна STEM среда“, финансирана чрез Механизма за възстановяване и устойчивост, и обединява иновативни технологии с професионалното обучение в сферата на ресторантьорството и хотелиерството.

STEM центърът включва две основни зони – Учебна кулинарна работилница (Maker Space) и Център за креативни дигитални създатели. Общата площ на обекта възлиза на 144,2 кв.м (348,8 кв.м с включени коридори) и обхваща зали, учебна кухня, демонстрационно пространство и прилежащи помещения.

Центърът за креативни дигитални създатели е оборудван със съвременна техника – лаптопи, 3D принтери и 3D скенери, включително специализиран 3D принтер за шоколад, хранителен принтер и хранителен 3D скенер. В залата са инсталирани още плотер, VR очила и интерактивен дисплей, които дават възможност за създаване на 3D виртуална кулинарна библиотека и реализация на иновативни ученически проекти.

Учебната кулинарна работилница е разделена на зона за експериментална работа и зона за презентации. Оборудването включва програмируем конвектомат от най-висок клас с възможност за отдалечен достъп, използване на облачни технологии, провеждане на конферентни връзки чрез Microsoft Teams и управление чрез гласови команди. Технологичните решения гарантират обучение на световно ниво и повишават конкурентоспособността на бъдещите специалисти.

В рамките на проекта са оборудвани и шест класни стаи с интерактивни панели с OPS модул, камера и микрофон. В актовата зала е монтиран 75-инчов интерактивен дисплей на мобилна стойка с лифтинг система, позволяваща трансформирането му в интерактивна маса. Пространството ще се използва за презентации, дискусии и мултифункционални събития.

Общата стойност на проекта е 346 400 евро, от които 180 048 евро са фи-

нансирани по процедурата за изграждане на училищна STEM среда, а 166 352 евро представляват собствен принос на гимназията.

В STEM центъра ще се провеждат занятия по информационни технологии, математика, автоматизация на производството, технологичен контрол, приложна декорация, кулинарни техники и технологии, технология на сладкарските изделия, микробиология и хигиена на храненето и други специализирани предмети.

С реализирането на „Дигитален шеф“ ПГТ „Проф. д-р Асен Златаров“ – Варна, прави още една уверена крачка към модерно, технологично и практически ориентирано образование, отговарящо на нуждите на съвременния бизнес.

Отличия за най-добрите в икономиката

Награди получват 18 образователни институции, директори, учители и ученици

Зина СОКОЛОВА

Общо 18 образователни институции, директори, учители и ученици бяха отличени на церемонията по връчване на Годишните награди за образование по икономика в средните училища за 2025 г., която се проведе в Университета по застраховане и финанси в София.

Националният конкурс се организира за трета поредна година от висшето училище, Синдиката на българските учители и Националната асоциация на преподавателите по икономика. В него се включват професионални гимназии с икономически специалности, профилирани гимназии и средни училища с изучаване на икономически дисциплини.

Целта на конкурса е да се отличат и получат признание за успехите си ученици, учители, директори и училища, показали високи резултати през годината, както и да се споделят и популяризират придобитият опит и представените иновации.

Победителите в четирите категории се определят от комисия от преподаватели, учители и експерти от УЗФ, СБУ и НАПИ, с председател доц. д-р Джеймс Йоловски от Университета по застраховане и финанси.

„Тук съм за поредна година и за мен е чест първо да ви приветствам от името на министър Сергей Игнатов. Училища, професии, професионални направления и профили има много, но училищата и паралелките с икономически профили служат за модели за тази финансова и икономическа грамотност, от която се нуждаят всяко училище и ученик. Искам да ви пожелаю не просто да продължавате с иновациите, не просто да продължавате с усърдието във вашата работа, а да вярвате, че сте модел за цялата образователна система и за нас самите“, каза в приветствието си зам.-министърът на образованието и науката Наталия Михалевска.

„Преди няколко години избрахме своя специфична мисия и със съдействието и на г-жа Янка Такева, председател на Синдиката на българските учители, и на д-р Илинка Патърнова – председател на Националната асоциация на преподавателите по икономика, се опитваме да бъдем мост между средното и висшето образование по икономика. Това ни дава самочувствието да бъдем организатори на този конкурс, който отличи онези училища и преподаватели, които имат най-голям принос в развитието на този тип сътрудничество и в развитието на средното образование по икономика“, заяви ректорът на УЗФ Борис Велчев, доктор на юридическите науки.

От своя страна, председателят на СБУ Янка Такева отбеляза, че вече няколко години учителите по икономика имат възможност да почувстват уважение към себе си и високата оценка за своята работа в българското училище. „Гордейте се, че сте български учители“, обърна се към присъстващите педагози тя.

Д-р Илинка Патърнова, председател на Националната асоциация на преподавателите по икономика, отбеляза, че третото издание на Годишните награди за икономика в средните училища е доказателство, че икономическото образование в България се развива, модернизира и печели авторитет.

В категорията „Училище на годината“ за 2025-а отличието спечели ПГ „Велизар Пеев“ в Своге, а призьт бе връчен от зам.-министър Наталия Михалевска. Двете специални награди в тази категория отидоха при Варненската търговска гимназия „Георги Ст. Раковски“ и ПГИИ „Джон Атанасов“ в Търговище.

Снимка Олег Попов

Най-добрите образователни институции, директори, учители и ученици в областта на икономическите дисциплини са отличени за трета поредна година

В категорията „Директор на годината“ голямата награда получи Лилия Тодорова, която ръководи 108. СУ „Никола Беловежов“ в София. Специални награди бяха присъдени на Емил Терзийски – директор на Земеделската професионална гимназия „Климент Тимирязев“ в Сандански, и на Веселин Бързанов – директор на ПТГ „Никола Вапцаров“ в Самоков.

В категорията „Учител на годината“ бяха присъдени три равностойни първи награди: на Румяна Витнџова – старши учител в СУ „Козма Тричков“ във Враца, Анелия Бачева – старши учител в ПГИ „Иван Илиев“ в Благоевград, и Ели Русева – старши учител в Националната финансово-стопанска гимназия в София.

Бяха връчени и три специални награди, а техни носители са Антония Йонкова-Петкова – главен учител в Националната търговско-банкова гимназия в София, Катя Бойкова – старши учител в Неврокопската ПГ „Димитър Талев“ в Гоце Делчев, и Златин Вълчев – старши учител в ПГ по туризъм „Проф. д-р Асен Златаров“ във Варна.

В категорията „Ученик на годината“ също бяха присъдени три равностойни първи награди: на Елиф Шакир (XII клас) от Националната търговска гимназия в Пловдив, Иван Георгиев (XII клас) от НФСГ в София и Лидия Петрова (XII клас) от столичното 108. СУ.

Носители на трите специални награди са Ибрахим Шакир (XII клас) от ПГ „Петко Славейков“ в Якоруда, София Стоилова (XII клас) от НТБГ в София и Мелиса Амдиева (XII клас) от ПТГ „Никола Вапцаров“ в Самоков.

Носителите на първата награда са наградени с плакет, грамота и стипендии в размер на 100% за първата година на обучение при записване в бакалавърските програми на УЗФ. Носителите на специалните награди получават грамоти и стипендии в размер на 30% за първата година на обучение при записване в бакалавърските програми на УЗФ.

Сред присъстващите на награждаването бяха и началникът на РУО – София-град, д-р Елеонора Лилова, началници на регионални управления на образованието от страната, директори, учители, преподаватели от висши училища, експерти и ученици.

РИВА
ИЗДАТЕЛСТВО | Основано през 1990 г.

ИЗДАТЕЛСТВО РИВА ЗА УЧИЛИЩЕТО

Учебници с мисъл за бъдещето!

Учете навсякъде с: uchebnicite.bg

Ресурси за часа на класа: pravila.bg

Разгледайте на: rivapublishers.com

Последвайте ни:

РИВА за училището

<https://www.facebook.com/RIVAUchebnici>

Ние следим пулса на съвременното училище и говорим на езика на гнешното поколение.

В този брой „Аз-буки“ се среща с Ангел Илиев. Той е носител на Голямата награда „Медиатор на годината“ в категория мъже за 2025 г., връчена на официална церемония в МОН от Центъра за междуетнически диалог и толерантност „Амалипе“.

Ангел работи в ОУ „Капитан Петко Пармаков“ в село Градец, община Котел, област Сливен, от близо три години. Освен образователен медиатор той е и треньор на двете футболни групи в училището. Заедно с учениците ходят на състезания и печелят много награди.

Диляна КОЧЕВА

Иедно дете да върнеш в час, променяш съдбата му. След време то ще създаде свое семейство и ще възпита децата си с уважение към образованието. Ще иска те да ходят на училище, за да могат след това да си намерят работа. Така че само с едно върнато дете в клас променяш не само неговата съдба, но и тази на неговите близки в бъдеще“, казва пред „Аз-буки“ Ангел Илиев, образователен медиатор в ОУ „Капитан Петко Пармаков“ в село Градец.

Чистосърдечно споделя, че въобще не е очаквал да получи Голямата награда за 2025 г. от „Амалипе“. „Бях много изненадан и в същото време много горд, че съм сред финалистите за 2025 г. Не очаквах високото отличие, независимо че се радвам на голяма подкрепа от страна на колегите в училището, на децата и техните семейства“, споделя той.

В работата си обикновено използва силата на личния пример. Децата копират и подражават на това, което виждат. „Често им повтарям, че независимо от произхода си, всеки човек може да успее и да постигне всичко, за което мечтае“, казва той.

Редовно им задава въпроса какво би станало с тях, ако не учат, какво биха работили и как биха се справяли с живота си. „Същото важи и за техните деца един ден. На какво ще ги научат, как ще ги гледат, ако не са учили“, посочва той.

Ангел е бивш възпитаник на училището, в което сега работи. Там е завършил началното си образование от I до IV клас. Вярва, че това много му помага в работата, защото освен че познава децата и семействата в селото, познава и голяма част от колегите си. А директорката на училището Силвия Ненова е неговата първа учителка. Когато е първокласник, Ненова е начален учител и класен ръководител на Ангел. Обяснява, че в нейно лице усеща не само подкрепа, но и доверие.

„Усещането началният ти учител да бъде твой шеф години по-късно, е много интересно. Защото за мен тя е и началник, и колега, и приятел“, посочва той. В много добри отношения е и с останалите учители. Разбират се и работят успешно като екип. „Работата е още по-приятна, когато и хората около теб обичат това, което правят“, обяснява Илиев.

Завършил е Спортното училище „Юрий Гагарин“ в Бургас с профил „Футбол“. След това започва работа в частния сектор и паралелно с това работи като футболен съдия. „В един етап от живота си реших да се върна в село Градец. Със събраните пари купих къща, потърсих си работа“, обяснява моят събеседник. Съвсем случайно разбира, че в първото му училище търсят образователен медиатор. Кандидатства и веднага е одобрен. Още първата година, докато е в училището, решава, че иска да продължи образованието си. Сега е второкурсник във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ със специалност „Педагогика на възпитанието по физическо възпитание“.

Вече втора учебна година е треньор на двете групи по футбол в училището. Те са в две възрастови групи: I – IV клас и V – VII клас и са сформирани по Националната програма на Министерството на образованието и науката „Заедно в изкуствата и в спорта“. Всяка от тях се състои от 12

И едно дете да върнеш в час, променяш съдбата му

Образователният медиатор Ангел Илиев вярва, че независимо от произхода си, човек може да постигне всичко, за което мечтае

Снимка Личен архив

Втора учебна година медиаторът е и треньор по футбол в училището

Снимка Крум Стоев

Ангел Илиев получава своето отличие на церемония в МОН

Силвия Ненова, директор: Спортът помага да задържаме обучаващите се в училище

„Познавам Ангел още от времето, когато беше I клас. Беше мой ученик – много отговорно дете, което се открояваше. Много добре си го спомням на първия му учебен ден как беше облечен с бяла риза и черна папйонка. Тогава си помислих – от това дете ще стане нещо голямо. Така и стана! Той е много буген и умен. И родителите му са отговорни. Но най-много се гордея, че реши да продължи образованието си, и сега е студент.“

Когато подаде документите си за работа при нас като образователен медиатор, много се зарадвах. Добре знаех колко отговорен беше като ученик, а какво да говорим за това какъв е сега, когато вече е зрял човек. Веднага си помислих, че може да преподава на учениците и футбол. Децата при нас много обичат футбола, въпреки че нямаме добри условия за тренировки. Това беше моята идея, за да можем чрез спорта да задържим децата в училище. И наистина това се случи! Дори лятото са тук и тренират футбол. Наричат Ангел „нашия треньор“.

А покрай футбола учениците идват с желание на училище.“

ученици. Миналата година с учениците от прогимназиален етап се класират на четвърто място в областното първенство за община Сливен. „Малко не ни достигна за третото място, но тази година ще успеем“, казва той. Всички се вълнуват за предстоящия турнир „Общински ученически игри 2026“, който се провежда на 6 март.

„Децата са много добре подготвени и очакват с нетърпение участието си“, обяснява Илиев. Разказва, че са безкрайно щастливи, когато отиват да играят на истински стадион. „В нашето училище базата в това отношение не е много добра. Тренировките провеждаме на двора. Приспособяваме се спрямо условията, но пък учениците наистина много обичат да играят“, допълва медиаторът.

Всеки учебен ден в училището в село Градец започва със сутрешна физическа замявка. Тя се прави в двора на училището от Ангел Илиев. Участието в нея е по желание, но доста често се включват всички ученици. „Разпределям ги по групи и всеки път се стремя да добавям нови упражнения, за да запазя интереса им“, посочва Илиев.

За времето, откакто е в училище, е успял да спечели не само уважението, но и доверието и любовта на учениците си. В междучасията често ще се случи да го видят с децата. Те сами го търсят за помощ при проблем или просто за съвет.

„Много е важно да разбереш за даден проблем в зародиш. Тогава имаш време да реагираш и да го разрешиш по най-бързия и правилен начин“, обяснява той. Понякога децата го търсят, защото са се скарали със свой съученик или пък са се почувствали засегнати от нечии думи или действия.

Случва се да има случаи и на физически сблъсъци, но те не са чести. Илиев си ги обяснява с влиянието на семейната среда. В повечето случаи родителите на децата са без основно образование и са социално слаби. „Нашата цел е след 10 години това да се промени“, казва Ангел.

Голяма част от родителите в момента нямат работа и сигурен месечен доход. Занимават се предимно сезонно с дърводобив и събиране на гъби. „И всичко това се отразява на децата. Те не получават достатъчно внимание и могат да поемат по лош път“, обяснява той.

Заедно с колегите му се опитват да осигурят по-добри условия за развитие на децата чрез училището и в частност през многобройните групи по интереси, които имат. В комуникацията си с учениците се стремят никога да не ги обиждат, за да не ги обезкуражат, а само да им покажат къде са сбъркали, за да могат сами да си вземат поука.

Илиев е категоричен, че точно затова ролята на образователния медиатор в едно училище е изключително важна. Не пропуска да благодари и на Център „Амалипе“ за подкрепата и обучението, които предоставят на медиатори като него.

„Като се обучаваме как да работим в училище, ние успяваме да помогнем на много хора, и ги учим как да се справят с живота“, обобщава той. Това, което иска учениците му да запомнят от него, е да работят колкото се може повече сега и да дават максимума от себе си, за да може в по-късен етап да имат по-добър живот.

Снимка Олег Попов

В новия STEM център децата идват с огромно желание и усвояват тайните на графичния дизайн. Особено ги радват заниманията в клуб „Робо откриватели“

Амбицията да виждаш светлината в детските очи

„Идеите раждат идеи“ – в това са убедени в 68. СУ, което навърши 40 години

Зина СОКОЛОВА

Външният вид на столичното 68. СУ „Акад. Никола Обрешков“ с нищо не подсказва технологичните чудеса, с които ни запознава директорката Румяна Парцова. Тя ни повежда към новооткрития STEM център, като подчертава, че това не е просто център по природни науки, а образователно пространство, разположено върху 865 кв. метра площ. В него отделните зони преливат една в друга, изграждайки истински STEM свят, който като магнит привлича ученици и учители.

„Става дума за развитие на STEM образованието, на иновативните предмети, на изграждането на иновативен STEM профил на 68. СУ.“ Така накратко директорката описва училището, докато ни води към пространството за работи, едно от любимите за децата.

В лабораторията по роботика и киберфизични системи се запознаваме с ученици от VII клас, част от клуб „Робо откриватели“ с ръководител Наджи Хаджиева. Те представиха свои авторски роботизирани проекти и демонстрираха уменията си в програмирането и инженерното мислене. Тези проекти са част от дейностите, насочени към развитие на дигиталните и техническите компетентности на учениците. Седмокласниците демонстрираха работчета, които сами са програмирали и които могат да се движат по зададен маршрут, да реагират на препятствия и да изпълняват различни задачи. Всеки проект е резултат от самостоятелна работа, експерименти и творчески подход.

Освен роботизирани модели учениците представиха и виртуални светове, създадени в популярната образователна среда на Minecraft. Те демонстрираха дигитални градове, природни ландшафти и интерактивни пространства, съчетаващи въображение и логическо мислене. Проектите впечатляват с внимание към детайла, оригинални идеи и умело използване на дигитални инструменти.

„Работата по тези проекти ни помогна да разберем как технологиите могат да се използват за създаване на реални решения и нови светове“, споделят учениците.

Следващата лаборатория, с която се запознаваме, е по дизайн и 3D прототипиране, където ни посрещат ученици от XI клас с профил „Софтуерни и хардуерни науки“ с ръководител Десислава Костадинова. Те проектират плочка за ключодържател с лика на Васил Левски и негов автентичен подпис, съчетавайки творчество, технологии и уважение към българската история. Проектът беше успешно отпечатан на двата 3D принтера в лабораторията, превръщайки дигиталния модел в реален,

Румяна Парцова,
директор

завършен продукт.

Освен с 3D принтер учениците имат възможност да работят и с модерно оборудване като 3D скенер, режещ плотер и цветен A3 лазерен принтер – технологии, които им позволяват да развиват своите умения, въображение и практически компетентности в сферата на съвременния дизайн и прототипиране.

По пътя на иновациите 68. СУ реализира оригинални учебни планове и програми, въвежда STEM предмети, гражданско образование и информационни технологии във всички етапи на образованието. Заедно с въвеждането на иновативните предмети „Интерактивен графичен дизайн“ и „Природа и дигитален свят“ и на STEM профилите „Софтуерни и хардуерни науки“ и „Природни науки“ с насоченост „Информационна сигурност“, „Биотехнологии и изкуствен интелект“ и „Графичен и уеб дизайн“, успоредно се изгражда и училищна STEM среда.

В края на март 2022 г. е открит Център по природни науки, изследвания и иновации „Рене Декарт“ по Националната програма

„Изграждане на училищна STEM среда“ на Министерството на образованието и науката. Центърът е с площ от 604 кв.м и се състои от седем зони: зона за природни науки, лаборатория, зона за презентации, зона за информационни технологии, зона за занимания по интереси, зона за свободни дискусии и релакс, зона за подготовка на учители. Открит е от директора на Националния STEM център проф. Найден Шиваров.

През юни 2025 г. 68. СУ се сдобива с нова, осма STEM зона – зона за дигитални създатели с лаборатории по роботика и киберфизични системи, дизайн и 3D прототипиране. Изградена е по Националния план за възстановяване и устойчивост. В STEM центъра е включена и зона „Аристотел“ – зона за чужди езици и хуманитарни науки, оборудвана по НП „Осигуряване на съвременна, сигурна и достъпна образователна среда“ на Министерството на образованието. С откриването на новата STEM зона центърът се простира вече върху 865 кв.м и нарежда училището сред първите в страната в изграждането на училищна STEM среда. Осмата зона също е открита от проф. Шиваров.

Запознаваме се и с двата робота Ника и Обри, наречени на патрона на училището Никола Обрешков. Оборудвани са 11 високотехнологични класни стаи. В чест на патронния празник, който е на 6 март, във всички класни стаи са поставени модерни дисплеи, които вече са закупени. „Идеята е да има свързване, да се работи екипно по проекти, да се създават партньорства, защото това е бъдещето,“ казва директорът Румяна Парцова.

Училището работи по много проекти и е партньор по Националната програма „Иновации в действие“ с Националния STEM център като член на Консорциум по STEM „Еразъм“ проект.

В 68. СУ е открита комбинирана спортна площадка „Артемид“ и е изградена по Програма за изграждане и основен ремонт

на спортни площадки в държавните и общинските училища на Министерството на образованието. Училищният басейн е обновен и модернизирал през 2023 г., с монтирана и въведена в експлоатация беззмълителна климатична камера от ново поколение. Използва се електролизирана солна вода, която е най-добрият начин за нейното пречистване. Така че басейнът отговаря на най-високите съвременни изисквания. Той се ползва непрекъснато от учениците. За децата от начален етап има допълнителни часове по спортни дейности, които се реализират като плуване.

В края на ноември училището отваря вратите си за делегация от Изпълнителната агенция „Програма Образование“. Посещението е част от инициативата „В света на откривателите: Наука, технологии и творчество“, насочена към споделяне на добри практики и вдъхновяващи примери от работата на учениците и учителите.

През тази учебна година 68. СУ въвежда нов иновативен предмет „STEM свят“ в начален етап, в който учениците създават проекти чрез методите на проектно базираното обучение. С този предмет училището кандидатства за нов иновативен статут.

Тази година 68. СУ „Акад. Никола Обрешков“ навършва 40 години. То е открито през 1986 г.

Успоредно с развитието на идеите, които се реализират, и въвеждането на STEM профилите, интересът към училището се повишава. И то не е само иновативно училище със STEM ориентация, а иновативно STEM училище.

„Така че с тези свои активности наистина отговаряме на вълната на времето. Това не е просто да реализираш едни процеси, едни приоритети в държавната политика, което правим. Това е амбицията да виждаш светлината в очите на децата,“ казва Румяна Парцова.

STEM центърът на училището предоставя модерна среда за обучение, в която учениците могат да развиват умения, важни за професиите на бъдещето – програмиране, инженерно мислене, работа в екип и решаване на проблеми. Чрез практически дейности и проекти те се превръщат от потребители на технологии в техни създатели.

68. СУ продължава да бъде пример за училище, което гради бъдещето чрез знание, технологии и творчество, а учениците продължават да показват, че притежават знания, креативност и увереност да бъдат активни участници в дигиталното бъдеще.

А най-голямото предизвикателство за Румяна Парцова, като директор, е въпросът за санирането на училището. От две години в два бюджета има отпуснати близо 5 млн. лв. за тази цел. Заслужава си то да бъде направено, и всички учители се надяват, че това ще се осъществи.

Снимка БАИТ

За петнадесета поредна година БАИТ връчи награди в различни категории за принос в развитието на информационните и комуникационните технологии

Връчиха наградите на БАИТ за 2025 г.

Четири от отличията в конкурса на Българската асоциация по информационни технологии са в областта на образованието

Дуляна КОЧЕВА,
Стефа МАРИНОВА

Четири са отличията в областта на образованието в конкурса „Наградите на БАИТ“ за 2025 г. Победителите получиха призове си на официална церемония, съобщават от Българската асоциация по информационни технологии (БАИТ).

Наградата за специален принос е връчена на Илиян Йорданов, основен ръководител на националния отбор по информатика. През 2025 г. на Международната олимпиада по информатика в Боливия българските ученици спечелиха 2 златни и 2 сребърни медала, като успехът им бе най-доброто отборно представяне на страната ни в историята на най-престижното световно състезание по информатика. В неофициалното отборно класиране България заема 4-то място в света. Наградата, която отбелязва уникалното постижение на българските ученици, Йорданов получи от Георги Къдрев, съосновател на Imagga Technologies, и Ирина Радоева, председател на УС на БАИТ.

„Щастлив съм, че успехът, който сме постигнали, е достигнал и до журито на Българската асоциация по информационни технологии, което е счело за добре да се популяризира още. Наградата е признание за труда, който сме вложили с колегите от екипа, който подготвя учениците за състезания по информатика“, споделя пред „Аз-буки“ Йорданов.

Той ръководи националния отбор за Международната олимпиада по информатика от три години. Тогава част от учениците, които завоюват медалите миналото лято, са още в Х клас. „Преди три години отборът отново се върна с медали, но имахме амбиция за по-големи успехи. Учениците непрекъснато се развиваха. Първото им участие на олимпиадата ги мотивира за това. Резултатът от миналото лято беше кулминация на техните усилия и на нашите като ръководители“, споделя основният ръководител на националния отбор по информатика. И допълва, че мотивацията, която всяко дете има, е ключова.

През последните години Йорданов и други бивши състезатели се включват в подготовката за предстоящи състезания, като се стремят да е по-близка до това, което се очаква на олимпиадата. „Задачите, с които подбираме отбора, са на високо ниво, доближаващо се до това на Международната олимпиада“, посочва той.

Като бивш състезател, Йорданов има добра връзка със своите наследници. Младите олимпийци го разпитват и за състезателните му години. Заедно, най-често преди състезания и по време на подготовка, обсъждат стратегията, която ще приложат. „Примерът, който даваме на децата, е важен. Те виждат, че има смисъл да полагат усилия“, споделя събеседникът ми.

Започва от малък да посещава школи за състезателна информатика, след като майка му го насочва. Преди това е бил на такива

Снимка Личен архив

Калоян Анастасов, XII клас,
Технологично училище
„Електронни системи“

по математика. „Като тръгнах на школи по информатика, усетих, че ми е интересно да се занимавам с областта. Винаги търсех предизвикателства и възможности да премеря знанията си, и започнах да участвам на състезания. Продължих да се развивам през годините“, казва Йорданов.

Школите са към Математическата гимназия „Д-р Петър Берон“ във Варна, в която се обучава. Категоричен е, че те допринасят за развитието му. „На състезанията по информатика се изискват знания от децата, които не се учат в училище или се изучават на много начално ниво, за да са достатъчни за състезания. За да стане някой състезател по информатика, задължително трябва да мине през школа“, подчертава ръководителят. И допълва, че за съжаление, повечето са частни.

Предстои в националния отбор по информатика да влязат нови попълнения. За това не изключва, че тази година на Международната олимпиада страната ни може да направи по-слабо представяне спрямо последните.

„Работим за развитието на следващото поколение състезатели. Ще вложим максимално старание, но може би ще имаме една-две години преходен период. Надявам се след няколко години отново да имаме много добро представяне“, казва Йорданов.

Разкрива, че миналото лято българската делегация успява да спечели домакинство на Международната олимпиада по информатика и през 2029 г. тя ще се проведе във Варна. Идеята за международната олимпиада по информатика е българска. Тя се провежда за първи път през 1989 г. в Правец. Така 40 години по-късно форумът ще се проведе за трети път у нас, след като за 20-годишнината олимпиадата е в Пловдив.

Дванайсетокласникът Калоян Анастасов от Технологично училище „Електронни систе-

Снимка БТА

Илиян Йорданов, основен
ръководител на националния
отбор по информатика

ми“ към Техническия университет – София, спечели приза от „Наградите на БАИТ“ за 2025 в категорията „Младежка награда“ с проекта си Stryama. Талантливият младеж грабва отличieto в оспорвана надпревара с още 13 проекта.

„Това е платформа с изкуствен интелект, която превръща идеите в работещи приложения“, разказва пред „Аз-буки“ Калоян. Той е създал платформа, която използва модела с изкуствен интелект Claude за генериране на код за уеб приложения. По този начин буквално всеки може да генерира желан от него уебсайт за броени секунди.

„Най-общо казано, изкуственият интелект влиза в ролята на програмист, но е на разположение седем дни в седмицата 24 часа в денонощието“, обяснява той. И това позволява на хора, които до този момент са имали идеи, но не са имали технически опит, да създадат собствен сайт. Приложението Stryama вече е достъпно в интернет и към момента има около 100 потребители.

„Работата с него е много лесна. Интерфейсът е много интуитивен и всеки може да се ориентира“, обяснява ученикът. Нужно е само да знаеш какво точно искаш, и да го опишеш добре. За целта се пишат промптове – точно както при ChatGPT. „След това изкуственият интелект започва да мисли, написва кода за по-малко от две минути и ти показва визуализация на работещия сайт“, посочва той. А потребителят може да види кое му харесва и кое не, и да го промени. Има възможност да си избере дори домейн.

Към момента приложението има безплатна версия с ограничение от 15 промпта и две платени версии – с повече възможности и функционалности.

Калоян участва в конкурса „Наградите на БАИТ“ за втори път. Миналата година предла-

га приложението си в областта на медицината – Diagnosify. То е обучено да разпознава симптомите на над 10 заболявания, като проблеми с бъбреците, пневмония и сърдечносъдови заболявания. Младежът разработва приложението около година.

„Намерих сертифицирана информация в интернет като данни, с които направих модели за изкуствен интелект. След това ги тренирах и обединих цялата информация в една платформа. Идеята беше да се интегрира в болниците и да се използва като второ мнение за лекарите“, разказва Калоян. Посочва лесен пример как това приложение би могло да помогне на хората с пневмония. За целта е необходимо да се качи рентгенова снимка на белия дроб на пациента и за по-малко от пет секунди изкуственият интелект ще може да посочи какво има на нея и какво е заболяването.

„Допълнителната му функционалност, която всъщност беше най-важната, е, че свързваше лекарите помежду им в нещо като социална мрежа. Там те могат заедно да обсъждат диагнозата и по най-бързия начин да помогнат на болния“, казва ученикът.

И ако Stryama е дипломната работа на Калоян и с него кандидатства за първи път в конкурс, то Diagnosify е най-награждаваният проект на „ТУЕС Фест 2024“.

Профилът на Калоян в Технологично училище „Електронни системи“ е „Системно програмиране“. Решил е да продължи образованието си в България и да се развива в сферата на изкуствения интелект.

В категорията „Образователна награда“ победителят е Училищна „Телерик академия“ с платформа „Буки“. Тя е създадена да подкрепи учителите в подготовката и провеждането на интересни и практически насочени уроци по актуални теми, които развиват дигитални, когнитивни и професионални умения у учениците. Платформата предоставя цялостно разработени програми, които съдържат методически насоки, интерактивни презентации, работни файлове и упражнения. През учебната 2025/2026 г. „Буки“ се използва в над 250 училища в повече от 130 населени места и достига до 29 000 ученици в цялата страна.

В надпреварата за „Startup компания“ отличieto получава EduQuest. Със своята едноименна платформа осигуряват достъп за всеки ученик до индивидуални уроци с висококвалифицирани преподаватели по всички предмети и нива. Част от иновацията е Qestra – първият изкуствен интелект, разработен специално за българската училищна система, който генерира упражнения по стандартите на Министерството на образованието и науката и адаптира трудността според напредъка на ученика.

Победителите в Конкурса получиха поименни плакети и грамоти, както и годишни абонаменти за правноинформационни системи „Сиела Норма“ и ваучери, за чиято стойност спечелилите ще могат да закупят книги от книжарници „Сиела“.

Сила в числата, талант с думите

Томислав Томов донесе поредно отличие за бургаската Математическа, след като спечели конкурса на Европейската комисия за превод

Дона МИТЕВА

Поредното международно признание за Бургас и за ППМГ „Акад. Никола Обрешков“ донесе успехът на Томислав Томов, ученик в XI клас, който е победител за България в конкурса по превод Juvenes Translatores за учебната 2025/2026 година. Неговият съученик Александър Ангелов също е сред отличените в тазгодишното състезание.

Конкурсът Juvenes Translatores се организира от 2007 г. от Генерална дирекция „Писмени преводи“ на Европейската комисия с цел популяризиране на писмения превод, многоезичието и изучаването на чужди езици сред младите хора.

Успехът на Томислав Томов и на Александър Ангелов е не само личен, но и престижен знак за високото ниво на образование в ППМГ „Акад. Никола Обрешков“ и за качествената подготовка на бургаските ученици на европейско ниво.

„Новината за победата се превърна в истинска изненада за всички, включително и за мен. Не можех да повярвам, хванах се за главата, бях зашеметен. Залата избухна в бурни аплодисменти и радостни възгласи. Извадиха ме отпред, започнаха да ми дават подаръци, да ме поздравяват“, разказва Томислав за момента, когато разбира, че е победител. Паралелно с това и неговите родители са гледали обявяването на резултатите и са започнали веднага да му звънят.

Събрани пред големия екран в гимназията, той и неговите съученици и преподаватели проследяват онлайн церемонията.

Няколко дни след обявяването на резултатите той продължава да получава поздравления от съученици и приятели в гимназията.

„Трябва да кажа, че не е прецедент някой от гимназията да получи награда. Момиче от моя клас бе на състезание по математика – за влизане в отбора за Международната олимпиада по математика за момичета. Имаме не едно, а две момичета, класирани за отбора, като отборът е от 4 момичета. Паралелно с моя резултат стана ясно и това. Така че да се спечели състезание за Математическата гимназия, е почти ежедневие“, заключава момчето. И подчертава, че учениците в гимназията са всеотдайно развити. Младежът допълва, че ценят всяко постижение, но подобно на спортистите, след края на всяка надпревара отправят поглед към следващата. Той не пропуска да подчертае, че зад успехите им стоят отличните преподаватели в училището.

Томислав е победител в езиковата комбинация английски – български (EN – BG), като неговият превод впечатлява журито с точност, стил и изключителна езикова култура.

За конкурса младият бургазлия научава от своята преподавателка. Първата му реакция е, че това не е за него, но след разговор с родителите си, които го убеждават, че конкурсът е отлична възможност, решава да участва.

За текста, който превежда, казва, че е интересен: „Леля пише на своята племенничка и разказва как е пътувала преди промените. Как е благодарна на ЕС и описва, че сега може да се пътува без визи и специални разрешения, много по-лесно и удобно“.

И двамата ученици от Математическата, които са отличени в европейския конкурс, са категорични, че въпреки интензивното навлизане на изкуствения интелект и в тази сфера човешкият фактор е незаменим. „Преводът винаги трябва да е много точен,

Снимка ППМГ „Акад. Никола Обрешков“

Директорът на ППМГ Милена Андонова (вдясно), победителят Томислав Томов и главният учител по английски език Еница Кърпичева (вляво)

Снимка Личен архив

Александър Ангелов остава само на точка от резултата на Томислав Томов

за да се разберат лидерите. Изкуственият интелект напредна, но човекът е този, който трябва да каже: това е правилно, това не е така“, обяснява Томислав.

Единайсетокласникът се замисля вече и за бъдещото си образование. „Доста съм мислил заедно с моето семейство къде трябва да продължа образованието си. Засега съм се спрял на университети в Германия, Австрия, Нидерландия. Ще кандидатствам инженерство.“

Що се отнася до превода, благодарение на участието си в конкурса е установил, че това е интересна дейност, която му харесва. „Открих богатството на езиците, освен на математиката, благодарение на този конкурс“, казва Томислав.

Учителката по английски език Боряна Василева споделя, че през последните две години има удоволствието да наблюдава работата на Томислав по отношение на езиково му развитие.

„Неговите резултати в часовете по английски език са отлични и винаги е

демонстрирал сериозно отношение към предмета. Успехът му в престижния конкурс е резултат от талант, ежедневна работа с езика и емоционална зрялост. За мен, като преподавател, е истинско удоволствие да виждам как неговите усилия и отлично владение на езика се възнаграждават по този начин“, каза тя.

На събитието в Математическата гимназия присъства и Свилена Георгиева – местен представител на Генерална дирекция „Писмени преводи“ към Европейската комисия, която лично връчва на Томислав златния билет за Брюксел и специална грамота за изключително високо постижение.

Резултатът на Александър Ангелов е оценен само с една точка по-малко от този на Томислав Томов.

„Класирането за мен самият е неочаквано, защото за първи път се включвам в такова състезание. Не се готвя професионално с английски – не ходя на уроци. Подготовката ми е само от училище. Тази година ми преподава Мария Палова, но през годините са се сменяли различни преподаватели. Всеки един от тях е надграждал“, казва Александър. Той учи в паралелка с информационни технологии и смята да се насочи в бъдеще към българските университети с програмиране и софтуерно инженерство.

Той, също като Томислав, е категоричен, че изкуственият интелект няма да замести човека при преводите. „Да, изкуственият интелект се развива много бързо, но не мисля, че в момента може да замести човешкия превод. За точен превод трябва човек, който е много компетентен, защото има нюанси, изрази, които са емоционално и смислово оцветени. Изкуственият интелект може да помогне при изучаването на чужд език, при усвояване на граматика. Така отчасти да замени необходимостта от частните учители. Но за напълно автоматизиран превод, без човешка намеса, особено за по-важни преводи, не може да става дума“, категоричен е Александър.

Конкурсния текст той определя като предизвикателство. От него е научил интересни факти, освен това, че е в епистоларна форма.

Мария Палова е учител по английски език на Александър Ангелов. За нея е излишно да казва, че ученикът е умен и амбициозен, предвид постигнатия резултат.

„В клас работи съсредоточено и активно – споделя учителката. – Любознателен, отговорен и изпълнителен е и в допълнение на всички тези положителни качества, които притежава, чистосърдечно мога да кажа, че в личностен аспект е забавен, с чувство за хумор и има силна връзка със съучениците си. За един учител е истинско удоволствие да работи с такъв типаж ученици, защото техните успехи носят радост и удовлетворение от гледна точка на добра комуникация учител – ученик и пълноценен учебен процес.“

По време на събитието Свилена Георгиева сподели, че

за първи път двамата участници с толкова висок резултат, и то момчета, са от едно и също училище.

Сертификати за участие получават и Александър Ангелов, а също така и Еница Кърпичева – главен учител по английски език и координатор за участието в Juvenes Translatores.

Тази година България е представена в конкурса Juvenes Translatores от общо 80 ученици от 17 училища. Общо в ЕС са участвали 3004 ученици от 716 училища. Английският език заема водещо място, но избраните от учениците 155 езикови комбинации включват и езикови двойки като български – гръцки, датски – чешки, ирландски – испански и хърватски – шведски.

Juvenes Translatores е ежегодното състезание по превод за 17-годишни ученици от всички държави членки на Европейския съюз.

Церемонията по награждаването ще се проведе в Брюксел на 27 март. Победителите от всички страни ще имат възможност да се срещнат с преводачите в Европейската комисия и да видят как работят те.

Д-р Цветелина Петкова, директор на Превантивно-информационния център по проблемите на наркоманиите – София:

Възпитанието е въпрос на устойчиво присъствие в живота на детето

Все по-често наблюдаваме нови модели на употреба на психоактивни вещества сред подрастващите

Разговора води
Диляна КОЧЕВА

– Д-р Петкова, кога е създаден Превантивно-информационният център по проблемите на наркоманиите в София и каква е неговата основна мисия?

– Превантивно-информационният център по проблемите на наркоманиите е специализирана структура към Столичната община и Общинския съвет по наркотични вещества – София. Създаден е през 2001 г., а през 2011 г. към него е обособен Дневен консултативен център за деца, юноши и родители в рамките на проект „Слушай детето“, финансиран от финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Работата с деца, юноши и родители в Превантивно-информационния център започва в отговор на търсенето от страна на родители на информация и подкрепа по повод употребата на наркотични вещества от техните деца.

Основната мисия на Центъра е да повиши информираността по проблемите, свързани с употребата на наркотици, алкохол и хазарт. Искаме да променим нагласите в посока на по-здравословен начин на живот. Освен това предоставяме консултации за експериментиращите и употребяващите и за техните близки.

– Защо мотото на Центъра е „Има място да бъдеш чуто“?

– В основата на мисията ни стои разбирането, че всяко дете, млад човек или родител има нужда от пространство за диалог, подкрепа и разбиране. Затова и мотото на Центъра е точно това – „Има място да бъдеш чуто“. Това е израз на нашия ангажимент да създаваме безопасна среда, в която проблемите могат да бъдат споделени навреме, а решенията – намерени заедно.

– Как се финансира дейността на Центъра?

– Центърът се финансира със средства от държавния бюджет през бюджета на Столична община. Той планира, подготвя и реализира дейностите си по проблемите, свързани с употребата, злоупотребата и зависимостта към психоактивни вещества в изпълнение на Националната стратегия за борба с наркотиците 2020 – 2024 г. и Плана за действие към нея. Под координацията и контрола е на Общинския съвет по наркотични вещества – София, който разработва и координира общинската стратегия за борба срещу употребата на наркотични вещества.

– Какви специалисти работят при вас?

– Екипът на Превантивния център е мултидисциплинарен и включва психиатри, психолози, социални работници, арт терапевти. Специалистите са експерти в областта на зависимостите в България и работят в съответствие с европейските стандарти за качество в сферата на превенцията. Програмите на Центъра се одобряват и наблюдават от Националния център по общественото здраве и анализи към Министерството на здравеопазването.

– Какви са основните направления в работата ви – превенция, консултиране, терапия, изследвания?

Снимка: Личен архив

Д-р Цветелина Петкова е психиатър, директор на Превантивно-информационния център по проблемите на наркоманиите към Столична община.

Има дългогодишен опит в работата с хора със зависимости, тяхното обслужване и покриването на критериите за добра медицинска, психиатрична, диагностично-лечебна и превантивна работа.

поведенчески модели, като употребата на енергийни напитки и никотинови продукти, вейпове и др.

– Как се промени работата ви през последните години?

– През последните години се наблюдават няколко ключови промени. Сред тях са появата на нови психоактивни вещества и нови модели на употреба. Увеличават се и случаите, свързани с комбинирана употреба на вещества. Наблюдаваме и по-силна връзка между употребата на вещества и проблеми с психичното здраве. Очертава се и необходимост от дигитални форми на комуникация и информационни кампании.

Работата ни става все по-ориентирана към ранната интервенция, междуинституционалното сътрудничество и подходи, базирани на научни доказателства, ефективни превантивни добри практики и стандарти. Не разглеждаме проблемното поведение като личен избор или индивидуален дефицит, а като резултат от взаимодействието между човека и неговата среда. Фокусът ни е насочен към откриване и развиване на силните страни на индивида, ресурсите и потенциала, както и към ясно очертаване на сферите, в които е необходима позитивна и устойчива промяна.

Емоционалното и социалното развитие на децата зависи в най-голяма степен от стабилната, последователна и подкрепяща връзка с техните родители. Подходите, основани единствено на контрол и наказания, рядко водят до трайни резултати. Много по-ефективни са изграждането на доверие, откритата комуникация и партньорството – както вътре в семейството, така и в отношенията на детето с училището и останалите институции. Когато на децата се дават възможности да поемат смислени отговорности, да участват в дейности по интереси, да бъдат част от общността и да срещат позитивни примери за подражание, се създава среда, която насърчава здравословното им израстване и намалява вероятността от рисково поведение.

Възпитанието не е въпрос на санкции, а на устойчиво, ангажирано и ясно заявено присъствие в живота на детето.

– Как гражданите могат да потърсят помощ от вас?

– Услугите на Превантивно-информационния център са напълно безплатни. Гражданите могат да се обръщат към нас чрез директен контакт – по телефон или на място. Могат да бъдат насочени и чрез училища, социални служби или други институции. И не на последно място, с нас могат да се свържат чрез участие в информационни и превантивни кампании.

– В зависимост от субектите, към които са насочени, програмите ни за превенция на употребата на наркотични вещества са универсални, селективни и индикативни. Универсалната превенция цели утвърждаване на здравословен начин на живот без употреба на психоактивни вещества, в това число и цигари, алкохол, наркотици, и е насочена към всички ученици. Селективната е насочена към групи, които се смятат за рискови по отношение на употребата на наркотични вещества. Индикативната цели да се идентифицират индивиди, проявяващи ранни признаци на злоупотреба с вещества и други видове проблемно поведение, и да предвиди за тях специални интервенции.

Можем да обобщим, че разработваме и прилагаме универсални, селективни и индикативни превантивни програми в училища и младежки общности, провеждаме обучения на педагогически специалисти, работим интензивно с родители. Останалите направления в дейността на Центъра са индивидуални и семейни кон-

султации за деца, младежи и родители, ранна интервенция при рисково поведение, насочване към специализирани лечебни и терапевтични услуги при необходимост. Оказваме подкрепа на експериментиращи или употребяващи алкохол и/или наркотици, зависими към хазарт, както и работим с техните роднини и близки.

Осъществяваме събиране и предоставяне на информация, свързана с употребата на наркотици на територията на София, включително към Националния център по общественото здраве и анализи и Националния фокусен център за наркотици и наркомании. Данните подпомагат формулирането на политики, базирани на данни.

– С кои възрастови групи работите най-често?

– Най-често работим с ученици в прогимназиален и гимназиален етап на обучение и млади хора в риск. Училищните специалисти се обръщат към нас със заявки за работа по темата „рисково поведение“ с деца V – VII клас, свързано с конкретни

На сайта на Превантивно-информационния център по проблемите на наркоманиите – София (sofiatca.org), са описани всички действащи програми заедно с техните задачи, екипи, целеви групи и лице за контакт.

Консултациите, насочени както към млади хора, така и към родители, които имат притеснения относно поведението на своите деца, се осъществяват в Дневния център на адрес – София, бул. „Сливница“, блок 212, при предварителна уговорка на тел. 02 931 12 02.

Индивидуални консултации на пълнолетни, употребяващи и/или зависими към психоактивни вещества и/или хазарт се осъществяват на адрес: София, бул. „В. Левски“ №126. Тел: 02 944 64 97.

Работното време е всеки делничен ден от 8 до 18 часа.

В края на 2025 г. проф. Христо Пимпирев получи наградата „Питагор“ на Министерството на образованието и науката в категорията „Комуникация на науката“. И ако някой се учуди защо чак сега му се присъжда отличието, причината е една-единствена – в наградите „Питагор“ категорията за комуникация е съвсем нова, присъжда се едва от две години.

Проф. Пимпирев е създател, двигател и посланик на българските полярни изследвания. Чрез активно медийно присъствие, срещи с млади хора и включване на артисти и журналисти в експедициите той превръща науката за Антарктика в достъпна и вдъхновяваща за широката публика, се казва в мотивите за награждаването. В резултат на неговата дейност полярните изследвания се утвърждават в България като област, която съчетава наука, образование и културна идентичност.

Тази седмица проф. Пимпирев получи и голяма награда на фондация „Кацарови“ за научната си дейност.

Зина СОКОЛОВА

Ако проф. Христо Пимпирев не владееше до съвършенство тайните на комуникацията на науката, вероятно българска база на Антарктида нямаше да има. Защото началото на този грандиозен проект е повече от трудно. За мнозинството българи по това време Антарктида е далечно място, което уж е континент и има земя, но се вижда само сняг. И въобще, какво общо може да има между Антарктида и България, дивят се повечето хора, когато чуят идеята на Христо Пимпирев. А той трябва да се справи с тази задача, когато все още никой не говори за комуникация на науката. По-важното в случая е, че комуникацията на науката сякаш е в кръвта му. Това му помага да успее в приключението „Антарктида“ напук на всички скептици.

„Комуникацията на науката е изключително важно дело и се радвам, че макар и с известно закъснение, се появи и такава категория към наградите „Питагор“. Много съм горд с наградата „Питагор“, тъй като тя ми е присъдена от Министерството на образованието и науката и едно много авторитетно жури“, казва проф. Пимпирев. Професорът е категоричен, че

за да има наука, трябва да има млади хора, които да са запалени по изследователската работа и да се интересуват от научните постижения в света, в България.

Всеки трябва да е наясно, че без наука няма да има технически прогрес, нито пък щяхме да говорим сега по мобилните телефони от всяка точка на света или да изстрелваме ракети в Космоса.

Затова всяка новост в науката трябва да се рекламира, трябва да достигне, ако е възможно, до всеки жител на планетата, подчертава професорът. И се връща към началото на одисеята „Антарктида“.

„От самото начало на научната си дейност и особено когато започнах да се занимавам с Антарктида, тя беше тера инкогнита за българите, нещо много далечно и неясно какво. И първо трябваше да разберат, че има земя около Южния полюс. Това е важен континент, който ние, българските учени, изучаваме, защото изучаването на Антарктида води до разрешаването на проблеми, които касаят цялото човечество“, казва той.

Но в началото е много трудно да бъдат убеждавани в това и обикновените хора, и особено отговорните държавни институции. Оттам казват: „Вие сте частници, гледайте си работата“. А те са неправи-

телствена организация, което по принцип е нещо съвсем различно.

Тогава проф. Пимпирев прави още по-трудното – кара света да обърне внимание на неговата неправителствена организация. Скоро след това ставаме и пълноправни членове на Научния комитет за антарктически изследвания (SCAR), на Съвета на мениджърите на национални антарктически програми. По принцип в такава организация членуват само държавни институции. През 1999 г. България става консултативен член на Антарктическият договор – институцията, която ръководи и управлява целия континент. Това са само 29 държави от целия свят, и то най-силните държави. Страната ни има равни права с Япония, Съединените щати, Русия, Китай. Разбира се, днес вече България присъства в този договор като страна. И заедно с другите държави управлява цял континент, изключително богат на природни ресурси, включително метални ресурси, разположен на една десета част от земната повърхност.

„Канада се усети и преди три години поиска и тя да получи статут на консултативен член. Тя е една от седемте най-развити страни в света. Но това не ѝ помогна да стане член на тези толкова влиятелни антарктически организации“, подчертава

проф. Пимпирев.

Ученият е категоричен, че трябва да мислим глобално и за света, и за нашите научни постижения, които да се равняват със световните. Затова непрекъснато обикаля и малки, и големи градове. Предпочита малките населени места, защото там хората са толкова петимни да получат някакви знания. Докато жителите на големите градове са по-преситени. И когато пътува, за да представи книгите си за Антарктида, прави възможното да доближи хората до идеята колко е важна науката за всички нас.

Проф. Пимпирев е убеден, че всеки проблем се решава чрез научни изследвания и научна експертиза.

Например проблемът с водата в Плевен се нуждае от учени, които трябва да намерят решение, а не от политици. И това е трябвало да стане много отдавна.

„Всяко нещо може да се представи така, че да бъде лесно и интересно на обикновения човек. Така че не е трудно за обясняване. Дори атомен синтез може да бъде обяснен така, че да бъде достъпен до широката публика“, категоричен е проф.

Снимка БТА

Пимпирев.

Ученият е удовлетворен от срещите с хората в малките градове, от това, че идват много млади хора. Той посещава и училища. Децата са будни, задават непрекъснато въпроси, проявяват истински интерес. Това му дава надежда, че може да има бъдеще в България, защото тези деца са свестни и ще се занимават със сериозни проблеми.

„Не е речено всички да станат учени, но някои от тях биха могли да изберат това поприще – казва Христо Пимпирев. – Изключително вълнуващо е да виждаш в техния поглед възхищение и огромен, незатихващ интерес към научната ни дейност. Искат да разберат в дълбочина какво правим на Антарктида, какви научни проекти изпълняваме.“

Учениците питат, разбира се, и за пингвините. Интересът е съвсем нормален. Биолозите изучават пингвините на Антарктида и проучват тяхното разпространение. Търсят отговор на въпроса защо с промените в климата едни пингвини намаляват числеността си, други я увеличават. В перата им се наблюдава натрупване на тежки метали от замърсения свят отатък.

В последната, 34-та експедиция удариенето е поставено върху научните изследвания на терен. И тъй като базата ни се посещава непрекъснато от много чуждестранни полярници – от Колумбия, от Турция, от Испания, всички те дори искат да им я дадем назаем. Толкова ѝ се възхищават. Някои чуждестранни учени признават, че нямат толкова добро оборудване в собствените си страни. И България може да се гордее с това.

Тази година новооткритият научен комплекс на о. Ливингстън е населен максимално. Там живеят и работят учени от цял свят. През декември две изследователки, биоложки от Съединените американски щати, изследват леопардовите тюлени, които са много интересна група от бозайниците в антарктическите води. След това в нашата експедиция се включват и учени от такива екзотични страни като Еквадор, която е на Екватора, както и Ел Салвадор, която е в Централна Америка, които не са виждали сняг в своите страни. Така България се утвърждава както като регионален, така и като световен център на науката.

„Те ни търсеха, те ни се молиха да дойдат. Обикновено ние се молим на другите държави и сега те ни се молят да идват да работят при нас“, казва Христо Пимпирев. В базата работят двама португалци, които изследват проблема със замърсяването с микропластмаси на тези най-чисти води.

„Това са страни, които идват за пръв път. Но ние ги поощряваме, показваме им нашия опит. Отделно страната ни е и регионален център, защото гърците правят втората своя експедиция с две изследователки наскоро. На турците е десетата им експедиция. Имахме румънска изследователка, която е вече втора година при нас, от Черна гора за втора година правят изследвания на Антарктида“, изброява ученият.

На практика България е център на балканския регион, за което е поощрена основно от Европейския полярен борд към Европейската комисия.

„Защото полярните региони са бъдещето на човечеството. Виждаме какво става с Гренландия. Антарктида е пет пъти по-голяма от Гренландия и десетки пъти по-богата“, отбелязва проф. Пимпирев.

При предишните няколко експедиции голяма част от времето е отделено за построяването на новата научна лаборатория, която ръководителят на полярните ни експедиции определя като „бижу“.

„С нея можем да се гордеем – казва той. – Тя неслучайно е избрана за сграда на годината на един много авторитетен конкурс.“

Разговора води
Стела МАРИНОВА

– Г-н Петров, Българският футболен съюз, Министерството на образованието и науката и Министерството на младежта и спорта подписа меморандум за разбирателство. Как споразумението ще помогне за развитието на децата и на спорта в училище?

– Подготовката на Меморандума продължи четири месеца. От години се стремим да имаме рамка на партньорство както с Министерството на образованието и науката, така и с Министерството на младежта и спорта.

За Българския футболен съюз, като най-голямата федерация в страната, влизането в училищата е жизнено важно. Искаме да предоставим алтернативен път на децата и да го промотираме като средство за здравословен начин на живот, както и да популяризираме спорта футбол.

Меморандумът ще ни даде възможност да кандидатстваме за допълнително финансиране за въвеждане на програмата Just Play в българските училища. Тя е насочена към обучение на учителите по физическо възпитание и спорт. Ще бъде предоставена и мобилна апликация с футболни тренировки. Разработена е с помощта на ЮНЕСКО, като включва и модул за житейски умения. Използването на апликацията по време на часовете не е задължително. Тя е по-скоро допълнителен ресурс, който да подпомогне учителите по физическо възпитание и спорт, специално в насоката футбол.

– Работил ли е преди това Българският футболен съюз пряко с учителите и в училищата?

– Работя в Българския футболен съюз от 2015 г. и съм заемал и поста на мениджър „Масов футбол“. За тези 11 години един от основните ни приоритети е влизането на БФС под някаква форма в училищата. Да, футболът е част от учебните програми, но това не е достатъчно.

Мога да дам пример с обученията за учители в начален етап, които водихме преди години. Часовете по физическо възпитание и спорт за тези деца най-често се водят от преподаватели, които не са футболно профилирани. Ние им предоставяхме екипировка, топки, пособия и провеждахме тридневен курс, но нямаше голям ефект. Стартирахме прилагането на проекта на територията на Столична община в рамките на няколко години. След това провеждахме турнир с фестивален характер и съответно нямаше класиране, купа или медали. Оказа се, че този формат не е толкова интересен нито за учителите, нито за директорите на училищата.

– Имате ли възможност да участвате в Националната програма на МОН „Заедно в изкуствата и в спорта“ под някаква форма?

– Когато програмата се подготвяше, от администрацията на МОН се свързах с нас само за да ни попитат за лицензираните треньори. Не сме коментирали какви са потребностите на футбола на територията на страната, по какъв начин според нас би трябвало да се реализира програмата.

По моя информация, на много места в страната се работи с местния футболен клуб. В по-малките населени места става дума за един-два тима и обучението се получава долу-горе добре. В София има най-различни клубове, които предлагат футбола като услуга. Не всеки от тях обаче може да я предоставя като качествена.

В предварителните разговори около подписването на меморандума с ръководството на Министерството на образованието и науката сме идентифицирали програма „Заедно в изкуствата и в спорта“ като потенциален инструмент за финансиране на част от дейностите на футболната училищна екосистема, която искаме да реализираме. Това ще може да позволи пътувания, закупуване на екипировка и топки, участие в турнири, повишаване на квалификацията на лицето, което доставя услугата на територията на училището – било

то учител по физическо или външен треньор.

Паралелно развиваме програмата „Училищни лъвчета“, която е със състезателен елемент в ученическия футбол.

По този начин имаме три потенциални програми и различни елементи, които биха взаимодействали помежду си: обучителният чрез Just Play, състезателният чрез „Училищни лъвчета“ и финансирането чрез „Заедно в изкуствата и в спорта“.

Всичко това може да подпомогне впоследствие разговорите, които водим и с Българската асоциация „Спорт за учещи“ относно желанието ни БФС да поеме по-голяма тежест при организацията на надпреварата по футбол в Ученическите игри. За нас ученическият футбол е инвестиция в бъдещето. Не само на футболната игра, но и на младите поколения, за да водят здравословен начин на живот и да изграждат у себе си позитивните качества, на които спортът учи.

Подготвяме новата стратегия за развитие. Виждаме, че футболът не е достъпен. Има голям интерес към него, но и финансови бариери, които трябва да бъдат преодолени. Родителят трябва да заплати, за да може детето му да бъде във футболен клуб, да участва в тренировъчен процес. Според нас трябва в някаква степен да се върнем към времената, когато масовият спорт е бил приоритет на държавата и тази дейност се е извършвала на територията на училището.

– Споделихте, че ще кандидатствате за реализацията на програмата Just Play в българските училища. Какви възможности ще предостави тя?

– Програмата Just Play е обучителна. На тази база ще получим финансиране, с което ще проведем обучения на учителите, ще получим и футболни топки, които ще раздадем на училищата, за да могат да провеждат учебно-тренировъчна дейност. С нея е свързана и международната инициатива „Футбол за училища“.

Основната шапка на програмата Just Play е проектът FIFA Arena, който е насочен към изграждането на футболна инфраструктура на територията на училищата. Очакваме през

се включат, но не могат и започват да отпадат. Футболната екосистема е стигнала дотам, че деца се отказват от футбола, защото е превърната в бизнес основно. Затова федерацията ни иска да работи на ниво училищен футбол, за да направим тази услуга достъпна. Оттам нататък, който има желанието и уменията, може да търси високо спортно майсторство и да продължи развитието си в професионален клуб.

Вече дадохме начало на стратегическия проект „Мисия талант“, който има за цел да категоризира елитните детско-юношески школи у нас и да осигури по-добра среда за развитие на родните таланти. Така родителят, който плаща за тази услуга, ще знае къде и за какво изпраща детето си.

– Как меморандумът ще улесни процеса на изграждане на игрищата?

– От години се занимавам с инфраструктурните проекти на БФС и потенциално има редица спънки при изграждането на терен на територията на образователни институции. По програмата FIFA Arena БФС се задължава да предостави място, на което да се изгради терен – да бъдат монтирани изкуствена трева, огради, осветление, но преди това трябва да бъде направена подготовка на основата на терена.

Въпросът е откъде ще бъде осигурена инвестицията за изграждане на тази основа. За да бъде от структурните фондове на БФС, трябва да получим определени права над площта на училището, но не е ясно от кого и дали можем да получим такива. Ако приемем, че се прави текущ ремонт по нормите в Закона за устройство на територията, защото училищният двор не е категоризиран като спортен обект или терен, ще ни трябва разрешително за строеж. А Федерацията не може да участва в подобни процедури.

По Програмата на МОН за изграждане и ремонт на спортни площадки и физкултурни салони училищата могат да ремонтират спортната инфраструктура на своята територия. Избраните училища кандидатстват на база на препоръките, които сме им дали, и подготвят основата за терена, който ще бъде монтиран от ФИФА.

Футболната екосистема е стигнала дотам, че деца се отказват от футбола, защото е превърната в бизнес основно.

Като част от меморандума, ММС и МОН ще гарантират, че няма да има проблем изкуствената трева да бъде внесена в България от трета страна като дарение и да се позволи екип, избран от ФИФА, да извърши монтажа.

– Колко учители ще могат да бъдат обучени да използват приложението, и как ще става подборът им?

– Вече сме определили първоначалните училища, които ще преминат обучение. Това са 300 училища, които са участвали в програмата „Училищни лъвчета“. Тях ще заявим през МОН и ще кандидатстваме пред ФИФА.

Ще дойдат инструктори по ученически футбол от Световната футболна централа, ще

се направи първоначално обучение и всеки учител ще получи сертификат. Педагозите ще получат базови насоки как да работят и с апликацията по отношение на футбола в училище. На база обучението по време на часовете си те ще провеждат дейности по начин, по който смятат за добре. Няма никакъв задължителен минимум или максимум.

– Какви възможности ще дава приложението?

– Възрастовите групи, с които се работи в апликацията, са от 4- до 14-годишна възраст. Упражненията за всяка група са свързани с концепцията, че едно дете влиза в пътя на състезателя на 4-годишна възраст и на 14-годишна излиза от аматьорския или масовия спорт и продължава в елитния детско-юношески футбол. Учителят по физическо възпитание може да избира и селектира определени упражнения. Те може да не са обвързани с възрастовите групи, защото в I или II клас може да има деца, които никога не са тренирали футбол. Съответно с тях трябва да приложи заниманията за деца на 4-годишна възраст, които са свързани със забавни игри, развитието на двигателната култура и моторика.

Това е друг проблем, който виждаме. През годините, организирайки ученически мероприятия, съм установявал, че поради липсата на специализирани учители по физическо възпитание и спорт за децата от I до IV клас те не могат да развият определени качества. Това навярно е и един от факторите родителите да ги изпращат на различни места, за да променят това.

Концепцията е да дадем инструмента на учителя по физическо, който сам да прецени как и по какъв начин да го използва, за да може да даде базови знания по футбол на децата, които проявяват интерес.

През апликацията ще събираме и анонимни данни – колко часа е използвана, с каква честота, кои са най-използваните тренировки, без да конкретизираме даден учител. Когато предлагаме последващи решения, трябва да стъпим на данни от анализ. На база на меморандума данните ще бъдат предоставени и на МОН, и на ММС, за да могат да разполагат с информация, която да е от полза в работата им по учебните програми.

– Ще имат ли възможност да се включат и учители по физическо възпитание и спорт от училища, които не са били част от програмата „Училищни лъвчета“?

– Очакваме да има и други желаещи, но за момента ще започнем с тези училища. Впоследствие мениджърът „Масов футбол“ в БФС ще провежда допълнителното обучение. Важна е и ролята на МОН през регионалните управления на образованието, към които директорите на училища ще могат да заявяват своя интерес. На база на интереса по региони или по градове ще провеждаме допълнителни обучения.

Иска ни се 100% от училищата в България да преминат през Програмата, но в новата стратегия сме си поставили сравнително реалистична цел, свързана с училищния футбол. Представяме си, че до 2030 г. 600 училища ще участват активно в двата проекта, които са взаимосвързани. От една страна, е обучението, от другата – спортно-състезателният елемент. В тази бройка не включваме потенциалното партньорство с Българската асоциация „Спорт за учещи“, на базата на което ще можем да доразвием ученическия футбол.

Отделно, след като учителите извършват учебно-тренировъчна дейност по програма-

Снимка Олег Попов

Андрей Петров е изпълнителен директор на Българския футболен съюз с богат опит в управлението, маркетинга и развитието на футбола в България и Европа. Завършва спортен маркетинг и лидерство в Барселона, Испания, и в Лозана, Швейцария. Работил е по ключови проекти на УЕФА, заемал е стратегически и финансови роли в международни спортни събития.

та на ФИФА, желанието ни е да им дадем възможността да получат допълнителна квалификация, насочена към футбола. Имаме намерение след преминатия курс да включим като стипендианти в допълнително обучение тези, които имат по-голям интерес и желание. То е за лиценз „D“ – за треньор масов футбол.

В момента изграждаме онлайн академия на Българския футболен съюз, като теоретичната част ще бъде достъпна там. На базата на стипендиантската програма можем да помислим и за практически занимания.

От друга страна, предоставяме възможност училища да участват по програмата „Училищни лъвчета“, която съдържа и състезателния елемент. По нея отборите са смесени и има задължително участие на момичета.

– Какво е заложено в стратегията, по която работите, по отношение на спорта за момичета в училище?

– Един от основните ни приоритети в стратегията е развитието на женския футбол. На база клубни структури сме достигнали до таван на броя момичета, които да влязат във футбола. В програма „Училищни лъвчета“ сме включили минимум три момичета в отбор. От следващия сезон и следващата учебна година ще трябва задължително три момичета да бъдат на терена.

С председателя на Българската асоциация „Спорт за учачи“ доц. Мариана Борукова и Столична община сме обсъждали желанието на някои учители по физическо възпитание да се направи изцяло женско първенство. Още през 2015 г. съм изготвял писма от името на БФС до Министерството на младежта и спорта женският футбол да бъде включен като отделна дисциплина в Ученическите игри. Вървим в посока и това да се случи.

Според нормативните документи на Българския футболен съюз момчета и момичета могат да играят заедно до 12-годишна възраст. Дотогава физическите разлики не са толкова големи. От там нататък вече всеки тръгва по пътя си. Затова програма „Училищни лъвчета“, която е до IV клас, е със смесени отбори. Когато започнем работа и с V – VII клас, отново може да бъдат в смесени отбори, защото трябва да дадем допълнителен път на

момичета, които сме обучили в определен етап. Те може да не искат да продължат да се занимават с клубен футбол. За нас е важно те да знаят що е то футбол, и евентуално да се състезават, ако имат желание.

Ще опитаме за пореден път да предложим и в V – VII клас момчета и момичета да играят заедно на ниво Ученически игри. Ако има интерес и за възрастовата група VIII – X клас, бихме търсили варианти за отделни първенства по женски футбол.

В момента по-скоро ще вървим в посока, в която да предложим алтернативни формати на малък терен – 40 на 20 м, футбол шест на шест. А в горната възрастова група XI – XII клас, които могат да се класират на световно първенство по ученически футбол, ще трябва да играят футбол на голям терен.

– По какъв начин ще се включат децата със специални образователни потребности и децата с хронични заболявания?

– Имаме концепция да включим и деца със специални образователни потребности. Вярваме, че в тази ранна възраст футболът е за всички, той е радост за децата и те трябва да изпитват удоволствие от играта.

В бъдеще, като народ, трябва да помислим какво влагаме в спорта. По традиция гоним само първото място, резултата, купата, медала. А от възпитателна гледна точка какво дава това на децата? Те трябва да изпитват удоволствие от играта и да получават това, което тя може да им даде – развитие на двигателната култура, моторика, здравословен начин на живот, изграждане на качества като дисциплина, уважение, феърплей, създаване на приятелства, както и важни житейски уроци, като това как да приемаш загубата и победата. Това е и част от модула за така наречените умения за живот, които са разработени заедно с ЮНЕСКО.

Работим по програма по линия на УЕФА за футболна социална отговорност. Сътрудничим с няколко сдружения, насочени към децата със специални потребности и интеграцията чрез футбола. Включват се забавни игри, общи занимания за деца със специални потребности и деца в норма. Желанието ни е да помогнем и на родителите на тези деца да

се срещнат едни с други. Футболът обединява.

В по-малките населени места тази инициатива се приема добре. В по-големите градове е по-трудна организацията на подобен тип събития и обединяването на училища, ресурсни центрове, родители. Но отново опитваме да работим в тази насока, защото футболът трябва да е за всички и да бъде обединяващ. За съжаление, сме достигнали точката, в която той е по-скоро разделящ. Но сме си поставили за цел да променим културата, която се развива около и с футбола. И работим и в тази посока.

– Кога ще могат да се реализират дейностите по програмите на ФИФА?

– В средата на март 2026 г. ще кандидатстваме с проекта, който вече е готов, и очакваме до края на април да бъде одобрен. Преводът на апликацията ще отнеме около 2 месеца, или до края на юни. Целта ни ще бъде между 1 и 15 септември, когато учителите вече са в училищата и подготвят началото на следващата учебна година, да проведем дву- или тридневно обучение. В този период ще раздадем и топките, ще имат на разположение и апликацията. Така, когато учениците се върнат обратно в класните стаи, учителят вече ще бъде готов да започне работа.

На тази база чрез регионалните структури на БФС ще разработим и програмата на турнира „Училищни лъвчета“. Предстои да определим дали да започва от есента, когато би могло да има проблем с търсенето на закрити спортни съоръжения, или отново да бъде напролет. Следваме структурата на БФС, който има 4 четири зони, всяка с по шест области. Първо ще се проведе областен турнир и след това – национален на Националната футболна база в „Бояна“.

Ще се опитаме да комерсиализираме турнира, за да генерираме повече приходи от потенциални партньори, които да реинвестираме в разширяването на Програмата. Това трябва да се случи и на областно ниво. Това е социална дейност и фирмите ще имат стимул да се включат. Големите компании разбират ролята на корпоративната социална отговорност.

Крайната цел е чрез всички финансови инструменти спортът, не само футболът, да

бъде по-достъпен за децата. Заедно трябва да създадем условия това да се случи. Един от начините са спартакиадите, на които се играят няколко вида спорт. Те могат да бъдат разширени и с допълнителни занимания, насочени не само към децата, а и към техните родители. Спортът трябва да бъде обединяващ и да допринася за развитие на обществото.

– Българският футболен съюз ще бъде партньор на проекта за създаване на Национален център за спортна наука и иновации. Каква ще бъде Вашата роля и как науката ще подпомогне развитието на българския футбол?

– Работим по тази идея от 2022 г., когато се проведе дискусия относно дигитализацията на българския спорт. След доста усилия и работа през годините достигнахме до решението на Министерския съвет за създаване на Национален център за спортна наука и иновации.

Идеята на Центъра е да обедини науката и спорта. Той ще има роля за подготовката на спортисти, за анализ, за иновации, за изследвания, които да бъдат полезни както за развитието на елитния спорт, така и за физическото развитие на българите. Ще се работи и със световни университети за създаване на докторантски или постдокторантски програми.

Крайната цел е да постигнем както високо спортно майсторство, така и формиране на спортни навици у хората. Идеята е да разберем какъв е потенциалът на населението за определени видове спорт и регионализирането на видовете спорт. Футболът е най-популярен в цялата страна, но има региони, в които някои спортове са с предимство. Като се направи детайлен анализ, той ще даде възможности на местната власт да извърши инвестициите към спортните клубове по определен начин.

За целта ще направим лаборатория в базата в „Бояна“ и ще се награди тази на Националната спортна академия. Планирали сме изграждането и на две мобилни лаборатории, които да могат да обикалят из страната.

Центърът ще бъде част от Националната пътна карта за научна инфраструктура. Проектът ще се реализира до 2035 г., като идеята е до края на периода за можем да предоставим тази услуга на всички спортове.

Министерство
на образованието и науката
Национално издателство за
образование и наука „Аз-буки“

Директор:
ЕМИЛ СПАХИЙСКИ
Заместник-директори:
СТОЯН СТОЯНОВ
ВЕНЦИСЛАВ ГЕНКОВ

1113 София
„Цариградско шосе“ 125, бл. 5
За цялата страна:
0700 18466
izdatelstvo.mon@azbuki.bg
azbuki@mon.bg
<https://www.azbuki.bg>

Аз-буки

Банкова сметка:
„Обединена българска банка“ АД
IBAN: BG38UBBS81553139075716
BIC: UBBSBGSF

Национален седмичник
за образование и наука

АЗ-БУКИ

ISSN 0861-3990

Редактори:

д-р Зина Соколова
z.sokolova@azbuki.bg

д-р Дилиана Кочева

d.kочева@azbuki.bg

Стефа Маринова

s.marinova@azbuki.bg

Боряна Трайчева

b.traycheva@azbuki.bg

Дарена Михайлова

d.mihailova@azbuki.bg

Графичен дизайн:

Иво Христов

i.hristov@azbuki.bg

Петър Владов

p.vladov@azbuki.bg

Стилист-коректор:

Анелия Врачева

a.vracheva@azbuki.bg

Фоторепортер:

Олег Попов

Реклама и

разпространение:

izdatelstvo.mon@azbuki.bg

Кореспонденти в страната:

Белене – Ралица Господинова
088 7418349

Бургас – Дана Митева
0898361338

Варна – Розалина Димитрова
088 339920

Велико Търново – Здравка Маслянкова
088 6653255

Видин – Борислава Борисова
vidinstar@gmail.com

Ловеч – Жанина Илиева
087 7209597

Пловдив – Деляна Лукова
088 7271712

Смолян – Ангел Добриков
088 9703271

Кюстендил – Северина Димитрова
089 5789515

Шумен – Светлана Крумова
srkrumova@gmail.com

ДЕЖУРЕН РЕДАКТОР:

Стефа Маринова

Предпечатна подготовка:

НИОН „Аз-буки“

Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД
ж.к. „Дружба“ 1, ул. „Илия Бешков“ 3А

Неподписаните снимки в броя са от архива
на в. „Аз-буки“ и глобалната мрежа

Материали не се връщат

Авторските права на публикуваните

текстове и илюстрации са

собственост на вестника

НИОН „Аз-буки“ издава

научните списания:

„Български език и литература“

„Чуждоезиково обучение“

„Математика и информатика“

„Педагогика“

„Професионално образование“

„Философия“

„Стратегии на образователната

и научната политика“

„История“

„Обучение по природни науки

и върхови технологии“

Малки пазители на традициите

*Повече от 250 деца от Благоевград показват, че любовта
към България започва от най-ранна възраст*

Повече от 250 малчугани от 13 детски градини и подготвителна група от 9. ОУ „П. Яворов“ в Благоевград показват в навечерието на националния ни празник – 3 март, че любовта към България започва от най-ранна детска възраст. Те се превръщат в истински посланици на родолюбието по време на патриотичния спектакъл „Малките пазители на традициите“. Заедно с тях на сцената в зала „Орфей“ в парк „Македония“ своя талант представят и изпълнителите от Детско-юношеския фолклорен ансамбъл „Пиринска китка“ към Центъра за личностно и творческо развитие на децата на Благоевград и ученици от Националната хуманитарна гимназия „Св. св. Кирил и Методий“.

Спектакълът е организиран от Община Благоевград, а идеята за една по-различна годишна общинска „Програма на детето 2026“ е на зам.-кмета Боряна Шалаявска.

Началото на тържеството е поставено с химна на Република България, изпълнен от всички деца в залата. А в поздравя си към малките таланти и техните ръководители зам.-кметът Боряна Шалаявска казва: „Мили малки пазители на традициите, познавайте своята история и помнете, че свободата не е просто дума. Това е завет, който трябва да пазим и пренасяме с обич“.

В програмата на спектакъла оживяват патриотични стихове, обичани български песни и вдъхновени от родния фолклор танцови съчетания, изпълнени от малките дарования. На сцената заедно

Снимка: Община Благоевград

излизат децата от 3. ДГ „Детелини“ и ученици от Националната хуманитарна гимназия, като учениците изпълняват песен, а малчуганите допълват общата изява с подготвен специално за случая танц. А кулминацията на празника е изпълнението на песента „Пиринска младост“ от народния хор на Националната хуманитарна гимназия, подета с аплодисменти от публиката.

В рамките на инициативата всяка детска градина подготвя различен символ. Възпитаниците на 1. ДГ „Ведрица“ създават макет на Паметника на

Шипка, тези от 2. ДГ „Св. Богородица“ – български знаменца, децата от 3. ДГ „Детелини“ – рисунки на български природни забележителности, от 4. ДГ „Роса“ – букви на кирилицата, изработени от различни материали, а от 10. ДГ „Първи юни“ – голямо трибагрено дърво с отпечатъци на ръце.

Творбите, измайсторени от сръчните детски ръце – макети, рисунки, апликации и колажи, са представени в изложбата „България в нашите ръце“, експонирана от 27 февруари до 6 март във фойето на Община Благоевград. **АЗ-БУКИ**

ПРАВНА КОНСУЛТАЦИЯ

Тодор КАПИТАНОВ

Брутното трудово възнаграждение е водещият показател при изчисляване на обезщетения по Кодекса на труда. То обхваща основната заплата и всички допълнителни постоянни плащания, които работникът получава предвидимо и регулярно.

В брутното трудово възнаграждение като основа за обезщетението се включват основното трудово възнаграждение и допълнителни трудови възнаграждения с постоянен характер – предвидими и сигурни, определени в колективен трудов договор и/или във вътрешните правила за работната заплата в предприятието и в индивидуалния трудов договор.

Какво включва брутната заплата според трудовото законодателство

Съгласно разпоредбата на закона в брутното трудово възнаграждение за определяне на възнаграждението за платен годишен отпуск или на обезщетенията се включват:

1. основната работна заплата за отработеното време;
2. възнаграждението над основната работна заплата, определено според прилаганите системи за заплащане на труда;
3. допълнителните трудови възнаграждения, определени с наредбата, с друг нормативен акт, с колективен или с индивидуален трудов договор или с вътрешен акт на работодателя, които имат постоянен характер;
4. допълнителното трудово възнаграждение при вътрешно заместване по чл. 259 от Кодекса на труда;
5. възнаграждението по реда на чл. 266, ал. 1 от Кодекса на труда за неизпълнение на трудовите норми не по вина на работника или служителя;
6. възнаграждението, заплатено при престой или поради производствена необходимост, по чл. 267, ал. 1 и 3 от Кодекса на труда;
7. възнаграждението по реда на чл. 268, ал. 2 и 3 от Кодекса на труда при некачествена продукция.

В брутното трудово възнаграждение се включва и допълнителното възнаграждение (т. нар. „клас“), което се изплаща на работниците и служителите за придобит трудов стаж и професионален опит в процент върху основната работна заплата.

Такова е и допълнителното трудово възнаграждение за нощен труд, както и за образователна степен „доктор“ и за научна степен „доктор на науките“. С колективен трудов договор и/или във вътрешните правила за организация на работната заплата в предприятието могат да се договарят и определят и други допълнител-

ни трудови възнаграждения, които да се считат за допълнителни възнаграждения с постоянен характер. За да бъдат такива, те следва да се изплащат постоянно заедно с полагащото се за съответния период основно възнаграждение и да са в зависимост единствено от отработеното време.

Спрямо закона с колективен трудов договор, с вътрешни правила за работната заплата и/или с индивидуален трудов договор могат да се определят и допълнителни трудови възнаграждения за постигнати резултати – текущи, за година или за друг период. Условието за получаване и размерите на допълнителните трудови възнаграждения се определят с договорите (колективния или индивидуалния) и вътрешните правила за работната заплата.

Възнаграждението за извънреден труд не представлява възнаграждение с постоянен и предвидим характер, полагащо се заедно с основното трудово възнаграждение за действително отработено време, и по принцип не се включва като основа за обезщетението.

Размерът на среднодневното брутно трудово възнаграждение при изчисляване на обезщетенията по Кодекса на труда при пълен работен ден не може да бъде по-малък от този, който се изчислява на база размера на установената минимална работна заплата за страната.

Справка:

чл. 12, ал. 1 от Наредба за структурата и

организацията на работната заплата;

чл. 13, ал. 1, т. 1 от Наредба за струк-

турата и организацията на работната

заплата;

чл. 17 от Наредба за структурата и орга-

низацията на работната заплата;

чл. 228 от Кодекса на труда;

чл. 331, ал. 2 от Кодекса на труда.

ПРИСПОСОБ-ЛЕНИЕ В ПЕРАЛНИЯ МЯСТО ЗА ПРЕБИВАВАНЕ НА ДЪРЖ. ГЛАВА	ИНТЕГРАЛНА МИКРОСХЕМА	РОМАН ОТ А. ТОЛСТОЙ	РАЗРЕДЕНА КИСЕЛИНА	ХИЩЕН БОЗАЙНИК	СТОЛИЦАТА НА НИКАРАГУА	МАРКА НЕМСКА ГРАДИНСКА ТЕХНИКА	КРЕМ СЪС СИРОП	ФРЕНСКИ ВЕСТНИК	ИТАЛИАНСКИ ХИМИК (1903-1979)
ИТАЛИАНСКИ ФУТБОЛЕН ОТБОР	БЪЛГАРСКА РОК-ГРУПА	БОКСОВ ТЕПИХ	ЧАСТ ОТ ДЪРВО	УЧЕНИЧЕСКА ПАРАЛЕЛКА	ИТАЛ. АКТРИ-СА - РИМ-ЛЯНКАТА	КОРЕМОНОВО МОРСКО МЕКОТЕЛО	ОСНОВА	НАУЧНО ЗВАНИЕ	АМЕРИК. ПИСАТЕЛ (1924-1984)
ИТАЛИАНСКИ ФУТБОЛЕН ОТБОР	ДЕБЕЛА РАБОТНА ДРЕХА	ПАДИНА КОТЛОВИНА	СТРЕЛКА НА СЛЪНЧЕВ ЧАСОВНИК	ГРАДО-НАЧАЛНИК	ПОМАДА ЗА КОСА	УВИВНИ РАСТЕНИЯ	СВИЖДАНЕ	ПАЛУБА НА КОРАБ	СПОРТЕН ТЕРМИН
НЕИСКРЕНОСТ	НАРОДНОСТ В КЕНИЯ И ТАНЗАНИЯ	ЧАСТИЦА НА ХИМ. ЕЛЕМЕНТ	ПСЕВДОНИМ НА ДИМЧО ДЕБЕЛЯНОВ	СТРАНИЧНИ ТЕАТРАЛНИ ДЕКОРИ	РАСТЕНИЕ СЪСЪНКА	ЛИЦЕ, ПРЕД-ВЯВЯЩО ИСК. ОВАЛНИ МИНЕ-РАЛНИ ОБРА-ЗУВАНИЯ	ПЛАВАТЕЛЕН СЪД		
АРТИЛЕРИЙ-СКИ ПРИБОР	ПЪРВИЯТ КОСМОНАВТ	ДРЕВНА МЕКСИ-КАНСКА НАРОДНОСТ	ОПЕРА ОТ Г. ХЕНДЕЛ	ОПЕРА ОТ Г. ХЕНДЕЛ	МОДИФИЦИ-РАНЕ НА АВТО-МОБИЛ ПО ЖЕЛАНИЕ НА КЛИЕНТА	ШОТЛАНДСКИ ТАНЦ	ХИЖА НА ВИТОША	ФРЕНСКИ МАТЕМАТИК (1540-1603)	ММЕША ЗВЕЗДА ОТ СЪЗВЕЗДИЕТО „ГОЛЯМО КУЧЕ“
ФРЕНСКИ МАТЕМАТИК (1789-1857)	РЕКА В ЮЖНА АМЕРИКА	МЕСО БЕЗ КОКАЛ	ДОМО-УПРАВИТЕЛ	ГРАД В УКРАИНА	ГРАД В ЛАОС	АТИНСКИ ПЪЛКОВОДЕЦ (ОК. 504-449 ПР. Н. Е.)	ИСПАНСКИ ФУТБОЛЕН ОТБОР	НЕГРАМОТЕН ЧОВЕК	ДЪРЖАВА В ЕВРОПА
ЖЕНСКА ДРЕХА	БЪЛГ. ПИСА-ТЕЛ - ТЕЖЕСТ-ТА НА СКА-ФАНДЪРА	КЪЛБОВИДНИ БАКТЕРИИ	ДЪРЖАВА В ЮЖНА АЗИЯ	ЖИВОТИНСКИ МЛЕКОДАЕН ОРГАН	БЪЛГ. ХАН, НА-ЛОЖИЛ ХРИС-ТИЯНСТВОТО	ИЗПРАЩАЧ НА ПИСМО	МЛАД БЛА-ГОРОДИНИК ПРЕЗ СРЕДНО-ВЕКОВИЕТО	БЯЛ, ТВЪРД И КОВЪК МЕТАЛ	МАЛКА БЪЧВА
ГЕОМЕТРИЧНО ТЯЛО	СЕЛО В СОФИЙСКО	БЪЛГАРСКО ХОРО	КЪСА ДАМСКА ПОЛИЧКА	ПРИЮТ КЪМ ДЖАМИЯ	РЕКА В ГЕРМАНИЯ	ОБРАСЛА С ТРЕВА МЕСТНОСТ СРЕД ГОРА	БЪЛГАРСКИ ПОП ПЕВЕЦ	ЕЛЕМЕНТАРНА ЧАСТИЦА С ЦЯЛ СПИН	РЕКА В ИСПА-НИЯ И ПОРТУ-ГАЛИЯ
УРЕД. ИЗМЕРВАЩ СКОРОСТТА НА КОРАБ	СЪКЪПОЩЕНЕН КАМЪК С ГРАВИРАН ОБРАЗ	ФРЕНСКИ АКТЬОР - „ЧЕР-НОТО ЛАЛЕ“	РУСКИ ПИСАТЕЛ (1907-1981)	ГОЛЯМО ИЗКУСТВЕНО ЕЗЕРО	ЕДИНИЦА ЗА ЕЛ. СЪПРО-ТИВЛЕНИЕ	ДРУГОТО ИМЕ НА РИБАТА ЛИН	ЯСТИЕ С МЕСО, ЗЕЛЕ И ДР.		
СТИЛ В ПОПУЛМУЗИКА-ТА	ГЕРОЙ ОТ „ЛЮБОВЕН ЕЛИКСИР“	ГОЛЯМО ИЗКУСТВЕНО ЕЗЕРО	ГОЛЯМО ИЗКУСТВЕНО ЕЗЕРО	ГОЛЯМО ИЗКУСТВЕНО ЕЗЕРО	ГОЛЯМО ИЗКУСТВЕНО ЕЗЕРО	ГОЛЯМО ИЗКУСТВЕНО ЕЗЕРО	ГОЛЯМО ИЗКУСТВЕНО ЕЗЕРО	ГОЛЯМО ИЗКУСТВЕНО ЕЗЕРО	ГОЛЯМО ИЗКУСТВЕНО ЕЗЕРО
ВИД КАРТИ ЗА ТАДАЕНЕ	ВИД КАРТИ ЗА ТАДАЕНЕ	ВИД КАРТИ ЗА ТАДАЕНЕ	ВИД КАРТИ ЗА ТАДАЕНЕ	ВИД КАРТИ ЗА ТАДАЕНЕ	ВИД КАРТИ ЗА ТАДАЕНЕ	ВИД КАРТИ ЗА ТАДАЕНЕ	ВИД КАРТИ ЗА ТАДАЕНЕ	ВИД КАРТИ ЗА ТАДАЕНЕ	ВИД КАРТИ ЗА ТАДАЕНЕ

РЕЧНИК: БУСОЛА, ГЕМА, ЕЦ, КОШИ, ООЛИ

ЕВЕЛИНА ТУМБЕВА

Отговори от миналия брой	Водоравно: Наклонение. Илитерат. Неоком. Ключ. Кадифе. "МТК". Омир. Егор. "На лов". Апотеоз. Вад. Нона. Асан. Нено. Оцелот. Трек. Роле. Ивет. Пен (Артур). "Уискас". "Аида". Ателана. Кестнер (Ерик). "Има". Олег. Чан. Мил (Михайл). Гнида. Опора. Самбора (Ричи). Име. Одил. Карт. Калеко. Еме (Анук). "Ана". Лорка (Федерико). Иб. Ларина. Васал. Авлига. "Лолита". Хълм. Омара. Лем (Станислав). Орт. Чипс. Орки. Пит. ООН. Никитин (Николай). Софи. Аспен. Ренар (Жул). Папарак. "Аран". Чат. Корнет. "Зи Зи Топ". „Томи“. "Аик". Реи. Рота. "Нокиа". Ява. Марли (Боб). Лазо. "Лел". Амар. Донкин (Мариус). Дафина. Тримаран. Ре. Тебешир. Арак. Хагард (Хенри). Ренета.	Отвесно: Фантастика. Алаброс. Извара. Кек. Арсен. Рос (Джеймз). Топаз. Амир. Ело. Анекс. Страх. Нерит. Ама. Окоп. Катма. Клъч. Нат. Мрак. Гномон. Снимка. Лин. "Нора". Емитер. Елба. Амбир. Пердах. "АН". Реноар (Огюст). Олив. Скеч. Илона. Ик. Ооли. Гребло. Инат. Ин. Мелез. "Единак". Имитатор. Кра. Юг. Ами. Олга. Ир. Молиер. "Чичовци". Ади (Андре). Аарон. Китан. Раева (Илиана). Амер. Ар. По. Аз. Лик. Длето. "Емил". Клара. Одер. Тан (Карой). "Отело". Еноли. "Пнин". Абе (Шиндзо). Педант. "Лепо". Але (Алфонс). "Саеко". Фен. Рило. Пагода. Импорт. Клише. Лафонтен (Жан де). Ринит. "Ифа". Сиенит. Тева. "На бала". "Астика". Алара.
--------------------------	---	---

АБОНАМЕНТ 2026

Днес в броя
Фонд „Научни изследвания“ отплати 22 успешни проекта в 11 области

АЗ-БУКИ
НАЦИОНАЛЕН СТАНДАРТИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
www.azbuki.bg

Наг 3100 зрелостници на допълнителна матура
Във вестника са публикувани резултатите от изпитването на зрелостници на допълнителна матура, проведено на 10 март 2025 г. в 11 области. В общо сума са наг 3100 зрелостници, които са участвали в изпитването. Резултатите са публикувани в вестника „Аз-буки“.

2780 лв. за асистент във висше училище
Министерският съвет одобри двете кандидатури на изпитване на асистент в общи 48 професионални категории.

2780 лв. за асистент във висше училище. Министерският съвет одобри двете кандидатури на изпитване на асистент в общи 48 професионални категории. Вестникът публикува резултатите от изпитването на асистент в общи 48 професионални категории, проведено на 10 март 2025 г. в 11 области. В общо сума са наг 3100 зрелостници, които са участвали в изпитването. Резултатите са публикувани в вестника „Аз-буки“.

Изданията на „Аз-буки“	Цена за година
Български език и литература	28,45 € / 55,65 лв.
История	28,45 € / 55,65 лв.
Математика и информатика	28,45 € / 55,65 лв.
Педагогика	54,9 € / 107,4 лв.
Професионално образование	33,6 € / 65,71 лв.
Стратегии на образователната и научната политика	35,4 € / 69,24 лв.
Философия	20,8 € / 40,68 лв.
Обучение по природни науки и върхови технологии	35,45 € / 69,33 лв.
Чуждоезиково обучение	28,45 € / 55,65 лв.
Вестник „Аз-буки“	57,25 € / 112 лв.
Цена за година онлайн	
Вестник „Аз-буки“	48,57 € / 95 лв.

Абонирайте се В РЕДАКЦИЯТА с отстъпка

5% от цената – при **ТРИ** и повече издания

10% от цената – при **ПЕТ** и повече издания

15% от цената – за **ПЪЛЕН** комплект от изданията

Контакти: София 1113,
бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5,
тел.: 0700 18466;
azbuki@mon.bg

www.azbuki.bg

Климатични промени застрашават императорските пингвини

Снимка Питър Френуел, British Antarctic Survey

Императорските пингвини, които и без това са уязвими през размножителния си период, са застрашени и по време на годишното си линеее (смяната на перата) от климатичните промени, които ги принуждават да търсят убежище във все по-ограничени ледени площи от антарктическия паков лед, предупреждават изследователи, цитирани от АФП, предава БТА.

Всяка година тези нелетящи птици подменят цялото си оперение през южното лято, като черпят от масните си запаси, за да оцелеят в продължение на няколко седмици, докато им пораснат водоустойчиви пера и могат отново да плуват и ловуват в ледените води. Ритуалът, който и без това е опасен, може да стане смъртоносен, тъй като площите с морски лед, от които те се нуждаят през този период, се свиват заради повишаването на температурите.

Анализирайки сателитни изображения, събрани седем години, изследователи от Британската антарктическа служба случайно са открили няколко колонии в процес на линеее по изключително изолираното крайбрежие на територия, известна като Земя Мери Бърд в западната част на Антарктида.

В резултат на топенето на паковия лед (многогодишен полярен морски лед) императорските пингвини са принудени да обитават все по-ограничени пространства, образувайки по-компактни и гъсто населени групи, се казва в изявление на британската организация за поларни изследвания. Анализът е показал, че през 2025 г. на сателитните снимки се виждат само 25 малки групи пингвини, докато през 2022 г. в същия район са наблюдавани над 100 групи.

„Въпреки че нямаме представа какво се е случило с тези пингвини, знаем, че те могат да намерят нови подходящи места за размножаване, след като легът се стопи. Следователно е възможно да са създали и нови места за линеее на друго място. Възможно е обаче голям брой от тях да са загинали, след като са влезли в Южния полярен океан, преди

да са подменили водоустойчивото си оперение“, казва Питър Френуел, водещ автор и експерт по картографиране в Британската антарктическа служба.

„Ако това е така, ситуацията с императорските пингвини е още по-критична, отколкото смятахме“, допълва изследователят.

Миналогодишно изследване на Британската антарктическа служба установи, че популациите на императорските пингвини са загубили над 20 % от членовете си за 15 години в едно от основните местообитания в Антарктида.

От януари до март императорските пингвини от морето Рос в Западна Антарктида мигрират до 1000 километра, за да сменят перата си на стабилен леден остров, разположен близо до Земята Мери Бърд. Линееето трае четири до пет седмици – период, през който пингвините нямат достъп до ледените води.

Площта на антарктическият морски лед е спаднала до исторически ниски нива между 2022 и 2024 г., като това е съпроводено с драстично намаляване на крайбрежния лед, отбелязват от Британската антарктическа служба. В наблюдаваната област ледената покривка е намаляла за 50 години от средно 500 000 квадратни километра (което се равнява приблизително на площта на Испания) до 100 000 квадратни километра през 2023 г. През този период морският лед се е разтрошил, преди пингвините да са завършили линееето си. Това поражда опасения, че много от тях не са оцелели, посочват учените.

„Ако са принудени да се върнат в океана, преди оперението им да се е подновило напълно, пингвините рискуват изтощение поради увеличен разход на енергия, хипотермия и повишен риск да станат плячка на хищници“, обясняват те.

Топенето на паковия лед има катастрофални последиства и за размножителния период на императорските пингвини, който трае от април (формирани на двойки) до декември (мигриране на малките към морето).

Учени: Дивите животни не възприемат всички хора за еднакво опасни

Ново изследване показва, че не всички хора се възприемат като „страшни“ и „опасни“ от дивите животни, пише Phys.org, цитиран от БТА. Изданието посочва проучване, ръководено от Центъра за екологични науки на Индийския институт по наука, публикувано в научното списание Ecology Letters.

Ръководител на изследването е д-р Шон Д'Соуза, който заедно със свои колеги анализира данни от поведенчески изследвания върху дива животни в различни екосистеми за тридесетгодишен период. Учените анализират и обобщават резултати от множество експериментални и наблюдателни проучвания, за да установят дали животните реагират еднакво на различни форми на човешко присъствие. Заключение е, че реакциите варират в зависимост от характера на взаимодействието.

Животните проявяват значително по-силни реакции на страх и повишена бдителност при срещи с хора, свързани с лов или други смъртоносни дейности, докато към туристи, изследователи или лица, които не са пряка заплаха за тях, реакциите им са по-слаби и по-разнообразни, смятат изследователите.

„Открихме значими доказателства, че животните в райони, изложени на заплаха от ловци и риболовци, са склонни да бъдат по-бдителни и да прекарват по-малко време в хранене, за разлика от реакциите към хора, които нямат отношение към убиването на животни“, казва д-р Шон Д'Соуза.

Проучването изследва поведенчески промени в храненето, бдителността и придвижването при различни видове и екосистеми, за да установи дали хората винаги се възприемат от животните като страшни.

Снимка Pxhere.com

Отчетено е, че в някои случаи се наблюдава намалена предпазливост в близост до пасивни човешки структури като пътища и населени места. Причината за това може да е, че зоните в близост до пътища често са разчистени от гъста растителност, което ги прави привлекателни пасищни места за по-дребни животни, обясняват учените.

Констатациите на изследването, като цяло, подкрепят т. нар. „хипотеза за разпределение на риска“, която предполага, че животните адаптират поведението си според това колко интензивна и предсказуема е заплахата. Когато опасността е висока и постоянна, животните остават предпазливи, казва Д'Соуза. Когато рискът е нисък или предсказуем, те могат да си позволят да се отпуснат.